

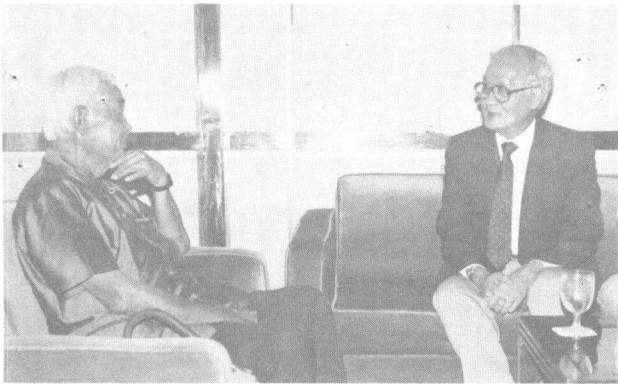

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

จดหมายข่าว

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 กันยายน 2530

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก เกษียณอายุราชการ มธ. จัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นเกียรติ

สืบเนื่องจากการเกษียณอายุราชการของศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริกในปีนี้ (2530) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์ เพื่อนร่วมงาน และญาติมิตร ได้ร่วมกันจัดการประชุมทางวิชาการ งานเลี้ยงรับรอง และจัดตั้ง “กองทุนศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก” ขึ้น เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2530

การประชุมทางวิชาการมีขึ้นในภาคกลางวันโดยศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน เสนอรายงานทางวิชาการเรื่อง “การเมืองไทยในทศวรรษที่ผ่านมา” ศาสตราจารย์เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม เสนอรายงานทางวิชาการเรื่อง “เศรษฐกิจไทยในทศวรรษที่ผ่านมา” และจบท้ายรายการด้วยการอภิปรายโต้เถียงกันหัวข้อเรื่อง “สังคมไทยในทศวรรษหน้า” มีผู้ร่วมอภิปรายคือ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ คุณธีรยุทธ บุญมี ดร.รัชชัช ยงกิตติกุล พลตรีสุรยุทธ จุลานนท์ และคุณสุจิตต์ วงษ์เทศ โดยมีรองศาสตราจารย์ธนนิติ เศรษฐบุตร เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

(อ่านต่อหน้า 2)

มูลนิธิโครงการตำราฯ เปิดศักราชใหม่ จัดโครงการหนังสือเฉพาะกิจ

ตามที่ “จดหมายข่าว” ฉบับที่แล้วได้รายงานไว้ว่า มูลนิธิโครงการตำราฯ จะจัดโครงการหนังสือชุด หรือ Mini Series ขึ้นนั้น บัดนี้ รายละเอียดของโครงการนี้ได้รับการอนุมัติจากกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ แล้ว โครงการหนังสือชุดดังกล่าวจะจัดทำทั้งหมด 8 ชุด คือ

1. ชุดนักคิดต่างประเทศ

หนังสือชุดนี้เป็นการศึกษาชีวิตและความคิดของนักปราชญ์ ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เป็นรายบุคคล เนื้อหาของหนังสือจะมืองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นชีวประวัติ ส่วนที่สองเป็นผลงานและแนวคิดที่สำคัญ ส่วนที่สามเป็นบทวิพากษ์วิจารณ์ความคิด และส่วนที่สี่เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบอันเกิดจากผลงาน และความคิดของนักปราชญ์ท่านนั้น ๆ

2. ชุดผู้นำชาวต่างประเทศ

หนังสือชุดนี้ เป็นการศึกษาชีวิตและงานของผู้นำคนสำคัญ ๆ ของโลก โดยคลุมไปถึงผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางเศรษฐกิจ และผู้นำทางศิลปวัฒนธรรม

3. ชุดนักคิดไทย

จะเป็นการศึกษาถึงชีวิตและความคิดของนักปราชญ์คนสำคัญ ๆ ของไทยในลักษณะเดียวกับหนังสือชุดนักคิดชาวต่างประเทศ

4. ชุดผู้นำไทย

หนังสือชุดนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาชีวิตและงานของผู้นำคนสำคัญ ๆ ของไทยโดยครอบคลุมทั้งผู้นำระดับประเทศ และผู้นำชุมชน

5. ชุดเพื่อนบ้านไทย

วัตถุประสงค์ คือ เพื่อลดช่องว่างแห่งความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยทั้งในส่วนประเทศในกลุ่มอาเซียน และกลุ่มประเทศอินโดจีน

(อ่านต่อหน้า 16)

ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก (ต่อจากหน้า 1)

แหล่งข่าวได้กล่าวกับ “จดหมายข่าว” ว่า เหตุผลที่เลือกหัวข้อการประชุมทางวิชาการดังกล่าวก็เนื่องมาจากตลอดชีวิตการทำงานทางวิชาการของอาจารย์เสน่ห์นั้น ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทย เป็นประเด็นที่ท่านให้ความสนใจเป็นห่วงเป็นใย และพยายามผลักดัน รวมทั้งผลิตงานทางวิชาการทางด้านนี้ด้วยตัวของท่านเองตลอดมา

หลังจากการประชุมทางวิชาการดังกล่าว ในตอนค่ำของวันนั้นได้มีงานเลี้ยงรับรองขึ้น ณ โรงแรมอิมพีเรียล โดยมีโรงแรมอิมพีเรียล หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ The Nation ร่วมกันเป็นเจ้าภาพ ผู้ที่มีมาร่วมงานประกอบด้วย นักวิชาการ นักการเมือง ข้าราชการ ญาติมิตร ตลอดจนลูกศิษย์ และในเวลา 19.30 น. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชได้กล่าวคำอำนวยพร เพื่อเป็นเกียรติแก่ ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริกด้วย

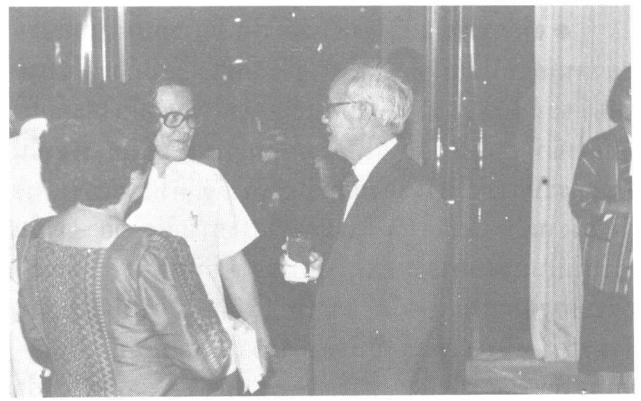
แหล่งข่าวจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายงานว่า เนื่องในโอกาสที่ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก เกษียณอายุ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการจัดตั้ง “กองทุนศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก” ขึ้น โดยรับบริจาค จากสานุศิษย์ ญาติมิตร เพื่อนร่วมงาน และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป กองทุนนี้จะมีลักษณะแปลก

ไปจากกองทุนอื่น ๆ กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของกองทุนก็เพื่อนำดอกผลมาเป็นรางวัลแก่นักศึกษาที่มีผลงานดีเด่นทางการศึกษาในรูปของ รายงาน สารนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ โดยมีเงื่อนไขว่า

1. เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เป็นนักศึกษาที่มีความประพฤติดี
3. เป็นนักศึกษาที่สนใจ และเอาใจใส่ในเรื่องปัญหาของสังคมไทย

แหล่งข่าวยังกล่าวต่อไปอีกว่า “หากผู้ใดมีจิตศรัทธาจะบริจาคสมทบกองทุน ขอเชิญบริจาคได้ที่กองคลัง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”

ทางด้านสำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์ โครงการวารสารธรรม-
ศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราฯ นั้น เพื่อเป็นเกียรติแก่
ศาสตราจารย์เสนาห์ งามรัก สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์ ได้จัดพิมพ์หนังสือออกมา 2 เล่ม เล่มแรกชื่อ **อยู่เมืองไทย**
มี ดร.สมบัติ จันทรวงศ์ และ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
เป็นบรรณาธิการ หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมบทความทาง
วิชาการทางด้านการเมือง และสังคม ของนักวิชาการหลาย
ท่าน อาทิ ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ธงชัย วินิจจะกุล
ดร.สุวรรณ วงค์ไวยสุวรรณ ดร.สมเกียรติ วันทนะ
ฯลฯ อยู่เมืองไทยได้จัดพิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนเล่มที่สอง
ที่จะออกติดตามมานั้นจะเป็นการรวบรวมบทความด้านเศรษฐกิจ
และสังคม ซึ่งมี ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ ดร.สุรินทร์
พิศสุวรรณ เป็นบรรณาธิการ

ส่วนทางด้านมูลนิธิโครงการตำราฯ ได้จัดพิมพ์หนังสือ
เรื่อง **เสนาห์ งามรัก: รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย จีน** โดยมี
อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ และ อาจารย์ยูกฤษณ์ ปัทมานันท์
เป็นบรรณาธิการ หนังสือเล่มนี้เป็นการคัดเลือกบทความ
ของศาสตราจารย์เสนาห์ นำมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือทำนอง **Selected Works**
ในเล่มจะประกอบด้วย บทนำ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์
แนวความคิดของศาสตราจารย์เสนาห์จากผลงานทางวิชาการ

ของท่านและบทความสำคัญ ๆ ทางเศรษฐกิจ และการเมือง
ของท่าน ตั้งแต่ปี 2507 จนถึงปัจจุบัน

ทางด้านวารสารธรรมศาสตร์ มีรายงานว่าจะมีการจัดทำ
วารสารธรรมศาสตร์ฉบับพิเศษขึ้น เพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตรา-
จารย์เสนาห์ งามรักเช่นเดียวกัน

ขณะเดียวกันในส่วนของนักศึกษานั้น สถานศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดอภิปรายเพื่อเป็นเกียรติแก่
ศาสตราจารย์เสนาห์ เรื่อง **“ฐานะและบทบาทของวิชารัฐศาสตร์:
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต”** ขึ้น เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 16 กรกฎาคม
2530 ในกรณีนี้ได้จัดให้มีบอร์ดประกาศเกียรติคุณของ
ศาสตราจารย์เสนาห์ งามรัก โดยแสดงประวัติการทำงานและ
เกียรติคุณต่าง ๆ ของท่าน บอร์ดเหล่านี้ตั้งอยู่บริเวณตึก เอ.ที.

อนึ่ง ศาสตราจารย์เสนาห์เป็นผู้หนึ่งที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง
ในการก่อตั้งโครงการตำราฯ ขึ้น เพื่อบุกเบิกผลิตตำราทางด้าน
วิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ให้นักศึกษาได้มีความ
รู้กว้างขวางกว่าที่ได้รับแต่เพียงจากคำบรรยายในห้องเรียน
และเมื่อโครงการตำราฯ ได้แยกออกมาจากสมาคมสังคม-
ศาสตร์แห่งประเทศไทย ตั้งเป็นมูลนิธิโครงการตำราฯ เมื่อปี
พ.ศ. 2521 ท่านอาจารย์ก็รับภาระในตำแหน่งประธานมูลนิธิฯ
มาจนทุกวันนี้ ●

บอกกล่าว : ข่าวสังคมวิชาการ

● จากการที่มูลนิธิโครงการตำราฯ มีการทบทวนบทบาทของตนเองที่มีต่อประชาคมทางวิชาการ โดยเริ่มนโยบายใหม่ที่จะสนับสนุนหนังสือแต่งและหนังสือเกี่ยวกับไทยศึกษา เป็นกรณีพิเศษนั้น เพื่อให้การดำเนินงานกระฉับกระเฉงขึ้น คณะกรรมการบริหารของมูลนิธิฯ จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้น โดยเอาอนุกรรมการโครงการแปลไทย - ญี่ปุ่น เข้ามาเป็นกรรมการในคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการดำเนินงานชุดนี้มี ชาญวิทย์ เกษตรศิริ เป็นประธาน รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ เป็นรองประธาน โดยมี อุทัย คุลยเกษม สัตยชัย สุวัญบุตร ทรงยศ แวเวหงษ์ สุริชัย หวันแก้ว ไชยวัฒน์ คำชู สุวรรณา สถาอานันท์ ปรีดดา กอนันตกุล อาหาร พึ่งธรรมสาร สุวินัย ภรณวลัย และศุภลักษณ์ เลิศแก้วศรี เป็นกรรมการ มี สุคใจ ชารชาราทอง และ เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์พานิช เป็นเลขานุการร่วม

● เป็นที่แน่นอนแล้วว่าโครงการหนังสือชุดของมูลนิธิฯ ได้ อาจารย์รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ เป็นประธานคณะกรรมการหนังสือชุดเศรษฐกิจการเมืองไทย และ ดร.วิทยา สุจริตธนาธิกร เป็นประธานฯ ชุดเพื่อนบ้านไทย ส่วนชุดอื่น ๆ อยู่ในระหว่างการทบทวน

● หลังจากงาน classic ของ Prof. Skinner เรื่อง **สังคมจีนในประเทศไทย** ได้รับการแปลออกมาสู่บรรณพิภพแล้ว หนังสือเล่มต่อมาที่ออกวางตลาดติดตามกันมากก็คือ **สังคมชนบทและภาคเศรษฐกิจข้าวของไทย 2423 - 2473** แปลจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก David Johnston ราคาเล่มละ 89 บาท และเล่มล่าสุดคือ **ประวัติศาสตร์อีสาน** แต่งโดย คุณเดิม วิภาคย์พจนกิจ และเรียบเรียงโดย ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ซึ่งขาดตลาดไปเป็นเวลานานแล้วนั้น บัดนี้ ทางมูลนิธิฯ ร่วมกับสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดพิมพ์ขึ้นใหม่แล้ว โดยรวมทั้งสองเล่มเป็นเล่มเดียว ราคาเล่มละ 180 บาท ผู้ที่สนใจหนังสือทั้งสองเล่มนี้ซื้อได้ที่ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และร้านหนังสือใหญ่ ๆ ทั่วไป หรือจะสั่งซื้อทางไปรษณีย์ก็ได้ โดยส่งนามัดติดตามราคาปกติ สั่งจ่ายผู้จัดการศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปณ.หน้าพระลาน โดยไม่คิดค่าส่ง

● นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่อยู่ระหว่างการพิมพ์และคาดว่าจะวางตลาดได้ในเร็ว ๆ นี้ อีก 4 เรื่องคือ **โครงการรังสิต - งานวิจัยชั้นยอดเยี่ยมของ คุณสุนทรী อาสะไว**

หนังสือชุดนักคิดทางสังคมวิทยา - เป็นหนังสือแปลจาก Master of Sociological Thought ของ L.A. Coser แปลโดย อาจารย์จามรี พิทักษ์วงศ์ และคณะอาจารย์จาก ม.เชียงใหม่ **วิมานมยา - วันเพ็ญ บงกชสถิตย์** แปลจาก House of the Sleeping Beauties ของนักเขียนรางวัลโนเบล ยาสุนาริ คาวาบาตะ

และ **ประวัติศาสตร์ลาว - ของคุณเดิม วิภาคย์พจนกิจ** โดยมี อาจารย์ฉลอง สุนทราวาณิชย์ แห่ง คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ เขียนคำนำ

● เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการของศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก ประธานบริหารของมูลนิธิโครงการตำราฯ มูลนิธิฯ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง **เสน่ห์ จามริก : รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย** เพื่อเป็นเกียรติแก่ท่านอาจารย์เสน่ห์ หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมความขึ้นสำคัญ ๆ ของท่านอาจารย์เสน่ห์ มาจัดพิมพ์ใหม่ สั่งซื้อได้ที่ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในราคาเล่มละ 100 บาท โดยไม่คิดค่าจัดส่ง

● จัดหมายข่าว ขอแสดงความยินดีกับ อาจารย์ฉัตร - สุมาลัย กบิลสิงห์ และคณะ ที่ได้รับรางวัล Rolex Award จากงานวิจัยเรื่อง "Buddhist Perception of Nature" ผู้ที่สนใจในเรื่องนี้อาจจะหาอ่านได้จากบทความเรื่อง "พระพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ" ใน **ป่าอารยสาร** ฉบับพฤษภาคม - มิถุนายน 2530 ไปพลางก่อนเพราะต้นฉบับยังไม่มีกรพิมพ์เผยแพร่ ข่าวว่ารายงานวิจัยฉบับภาษาไทยจะเสร็จราวเดือนตุลาคม

● เป็นเรื่องดีที่สมาคมสังคมสงเคราะห์หทัยเอาวิทยา - นิพนธ์ปริญญาโทมาคัดเลือกให้รางวัล เพราะนอกจากจะเป็นกำลังใจให้แก่นักศึกษาที่กำลังทำวิทยานิพนธ์แล้ว ยังเป็นการช่วยกันเผยแพร่งานเหล่านี้อีกทางหนึ่งด้วย สำหรับผลการตัดสินวิทยานิพนธ์ยอดเยี่ยมสาขาต่าง ๆ มีดังนี้คือ

1. การเมืองเรื่องกัญชา : การศึกษาในมิติของการใช้อำนาจและอิทธิพลในโครงสร้างอำนาจการเมืองท้องถิ่น ของ คุณจุมพล พงษ์สุวรรณ

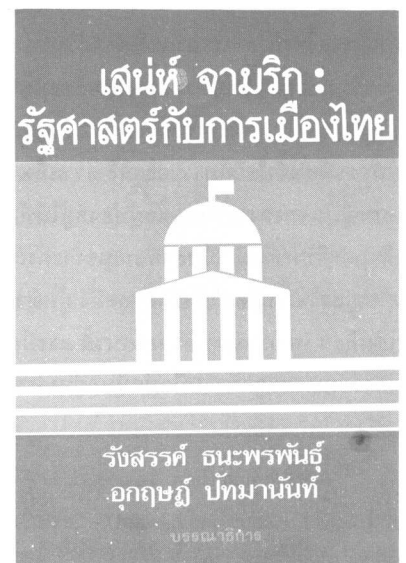
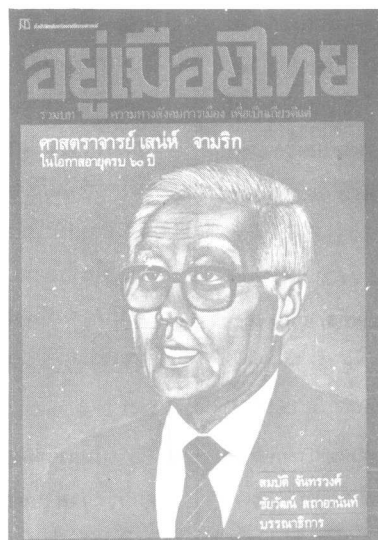
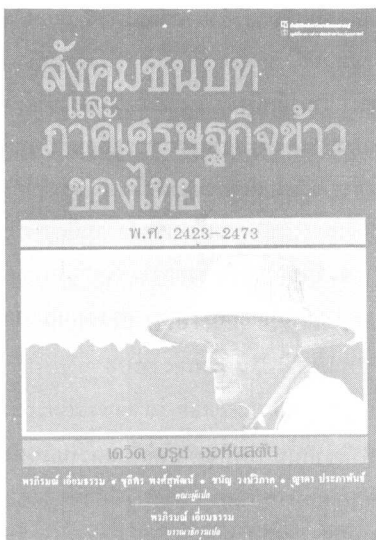
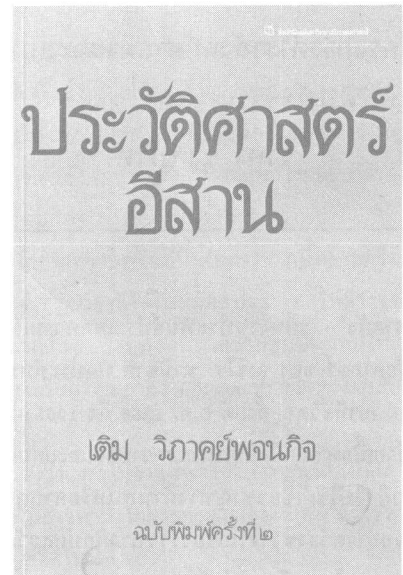
บอกกล่าว : ข่าวสังคมวิชาการ

2. กระบวนการกลายเป็นมอหนด : กรณีศึกษาหญิงบริการในสถานบริการ ออบ อบ นวด ของ คุณศุภิมา นฤมล

3. ชุณนากับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและการปกครองในสมัยอยุธยา ของ คุณมานพ ถาวรวัฒน์กุล

4. Credit Market for Sugar Cane Planting : Udonthani ของ คุณ Patchara Lapanun

● เมื่อวันที่ 3 - 6 กรกฎาคมที่ผ่านมา มีการประชุมวิชาการเรื่อง ไทยศึกษา ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย มีทั้งภาคที่วาดด้วย พัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทย และภาคประวัติศาสตร์ มีบทความที่น่าสนใจกว่า 20 บทความ น่าสนใจทั้งนั้น และมีข่าวว่าสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็จะมีการจัดประชุมทางวิชาการนานาชาติ ว่าด้วยเรื่อง ไทยศึกษา เช่นกันในราวเดือน กันยายนที่จะถึงนี้ เรื่องของเราเอง อย่าให้น้อยหน้าฝรั่งนะ ●

แนะนำหนังสือ

เย็นเงาสลัว

จุงจิโร ทานิซากิ ผู้แต่ง
 สุวรรณ วลัยไศยวรรณ ผู้แปล
 มุลินธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
 และสำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์ 2528
 92 หน้า ราคา 24 บาท

1

เย็นเงาสลัว* เป็นงานประพันธ์ประเภทความเรียง ที่มีเนื้อหาในทางสุนทรียศาสตร์ ของ จุงจิโร ทานิซากิ นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของผู้ญี่ปุ่น เขามีชีวิตอยู่ตั้งแต่ ค.ศ. 1886 ถึง 1965 นวนิยายของเขาหลากหลายด้วยเนื้อหา แต่มีเอกภาพทางความคิดและแก่นเรื่อง โดยอาศัยแล้ว ทานิซากิ ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสุนทรียศาสตร์ แต่ก็มีความรู้ความสนใจอย่างกว้างขวางในเรื่องราวทางศิลปะและวัฒนธรรมญี่ปุ่นโบราณ ดังปรากฏในนวนิยายสำคัญ ๆ ของเขาหลายเรื่อง

ความน่าสนใจของ เย็นเงาสลัว อยู่ที่ข้อเสนอของทานิซากิ ที่ว่าความมืดหรือเงาสลัวเป็นองค์ประกอบที่ขาดเสียมิได้ สำหรับการเข้าถึงความงามของสิ่งก่อสร้างแบบญี่ปุ่นซึ่งหมายความว่า ความรู้สึกเรื่องความงามของผู้ญี่ปุ่นขึ้นอยู่กับความมีชีวิตชีวาของความมืดนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง เครื่องถ้วยชาม ละครโนะ วัตถุอาราม บ้านเรือนที่พักอาศัยหรือแม้แต่สุภาพล้นต้องอาศัยความมืดเป็นเครื่องส่งเสริมให้ความงามปรากฏออกมา ถ้าผู้ใดจะเข้าถึงความงามของสิ่งประติมากรรมหรือสิ่งก่อสร้างแบบญี่ปุ่นแท้ ผู้นั้นจะต้องเข้าใจวิถีทางของแสง ความมืด และเงา ด้วยชามเครื่องเงินแบบญี่ปุ่นจะงดงามก็ต่อเมื่อผู้มองอยู่ในห้องที่มีแสงตะเกียงหรือแสงเทียนอันริบหรี่ ณ ที่นั้นลวดลายทองจะกระโดดโลดเต้นอย่างมีชีวิตชีวาตามเปลวไฟที่เคลื่อนไหวมิได้หยุดนิ่ง ผู้หญิงญี่ปุ่นจะงามที่สุดเมื่อมองได้แสงเทียน เพราะนอกจากใบหน้าขาว และมีอันทนขาวผ่องแล้ว ส่วนอื่น ๆ ของร่างกายจะถูกความมืดห่อหุ้มอยู่หมดสิ้น

*แปลจาก Jun'ichiro Tamazaki, *In Praise of Shadows*, Translated by Tomas J. Harper and Edward G. Seidenstricker, New Haven : Leet's Island Books, Inc, 1977.

ความน่าสนใจของเย็นเงาสลัว อีกประการหนึ่งก็คือ วิธีการให้เหตุผลของทานิซากิเอง ทานิซากิเห็นว่า “คุณสมบัติที่เราเรียกว่าความงามนั้นจะต้องเติบโตจากความเป็นจริงของชีวิต” การที่คนญี่ปุ่นรักความงามของเขา นั้น เป็นเพราะ “บรรพบุรุษของเขาต้องอยู่ในความมืด ได้พบความงามในเงาสลัว และในที่สุดก็ได้โน้มน้าวเงานั้นไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งความงาม” ในขณะที่เดียวกันทานิซากิก็ได้อธิบายการสูญเสียทางวัฒนธรรมของผู้ญี่ปุ่นว่า ส่วนหนึ่งมาจากสิ่งประดิษฐ์ที่เรียกกันว่า “ไฟฟ้า” นั่นเอง เพราะเมื่อมนุษย์ชินกับแสงสว่างอันเจิดจ้าในรูปแบบใหม่นี้ ความรู้สึกในรสความงามของมนุษย์เองก็จะแปรเปลี่ยนไป

วิธีการให้เหตุผลเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางวัตถุเป็นตัวกำหนดความรู้สึกทางศิลปะของมนุษย์ มองในแง่หนึ่ง การให้เหตุผลของทานิซากิก็ฟังดูน่าเชื่อถือ เพราะความรู้สึกถึงความงามของมนุษย์ไม่ได้มาจากความว่างเปล่า ไม่ใช่เทพประทาน แต่มาจากสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่เป็นกิจวัตรนั่นเอง อย่างไรก็ตามเหตุผลของทานิซากิ ขวนให้ตั้งข้อสงสัยต่อไปได้อีกว่า ถ้าคนญี่ปุ่น “รัก” ความงามของความมืดเพราะต้องอยู่ในที่มืดแล้ว เหตุใดชาวตะวันตกในอดีตซึ่งต้องใช้ชีวิตอยู่ในที่มืดด้วยนั้น จึงพัฒนาความนิยมความงามที่แตกต่างในทางตรงข้ามกับชาวญี่ปุ่นเล่า

2

ในแง่วิธีการเขียนของทานิซากินั้น ทานิซากิมิได้เขียนความเรียงนี้โดยวิธีการตั้งข้อสังเกต หาเหตุผลมาสนับสนุนและสรุปหัวข้อแต่ละหัวข้ออย่างมีระบบระเบียบตามวิธีการเขียนความเรียงแบบมาตรฐานใน

แนะนำหนังสือ

ตะวันตก ตรงกันข้าม ทานิชากิกระโดดจากเรื่องหนึ่งไปอีกเรื่องหนึ่งตามอำเภอใจโดยเกือบไม่มีจุดเชื่อมต่อระหว่างความ ตัวอย่างเช่น ในขณะที่กำลังกล่าวถึงผู้หญิงโบราณกับความมืด ทานิชากิก็กระโดดไปกล่าวถึงการใช้ไฟฟ้าอย่างสิ้นเปลืองของญี่ปุ่น แล้วข้ามไปเรื่องได้ออกเตอร์ ไลน์สไตน์ กับความรู้สึกของท่านเมื่อเห็นดวงไฟฟ้าเปิดค้างไว้ในเวลากลางวัน ในขณะที่กำลังเดินทางไปกรุงโตเกียว นี่อาจเป็นจุดบกพร่องและเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้อ่านที่เคยชินกับวิธีการมาตรฐานตะวันตก แต่หากพิจารณาไปแล้วจะพบว่า การข้ามจากความหนึ่งไปสู่อีกความหนึ่ง บริบทหนึ่งไปสู่อีกบริบทหนึ่งนั้น ทานิชากิก็ยังคงรักษาประเด็นที่ต้องกล่าวถึงไว้ได้อย่างเหนียวแน่นและมีเอกภาพ นั่นก็คือ ประเด็นที่ว่า ความมืดและเงาสลัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สร้างอารมณ์อันสุนทรีย์ได้ดีกว่าแสงสว่างเจิดจ้าจากการใช้ไฟฟ้าอย่างสิ้นเปลือง

3

หันกลับมาพิจารณาในส่วนของการแปล ข้ออ่อนประการแรกของ *เย็นเงาสลัว* อยู่ที่ว่าไม่ได้แปลจากภาษาญี่ปุ่นโดยตรง ทว่าแปลผ่านภาษาอังกฤษอีกชั้นหนึ่ง ทำให้บางครั้งก่อให้เกิดความไม่แน่ใจในความเป็นแนวคิดเดิม (Original) ขึ้นได้ในบางประเด็น ประการต่อมาคือชื่อของเรื่อง คำว่า *เย็น* นั้นในภาษาไทยตามปกติจะมีที่ใช้ในความหมายในทางยกย่องก็แต่ในกรณีที่ใช้ควบกับคำว่า *ยอ* เท่านั้น ถ้าใช้เดี่ยว ๆ แปลว่า ขุ่น ข้นขุ่น เมฆแยก เพราะถูกแรงกระแทก อันที่จริงแม้คำว่าเย็นยอก็มีใช้นั้นยอเป็นเชิงบวก ความหมายกระเดียดไปข้างลบเสียมากกว่า เช่นที่ห้ามปรามกันไม่ให้หลงไปกับคำยินยอหวานหู เพราะผู้นั้นมิได้เห็นจริงตามคำเป็นแต่สรรคำหวานมาล่อเพื่อให้ได้ประโยชน์เข้าตัว หรือสำนวนล้อเลียนแกมประชดก็มีอยู่ว่า “ยกกันเสียดเงินเย็น” การใช้คำว่าเย็น ก็ดูออกจะไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายของผู้เขียนเดิมนัก หากจะเปลี่ยนใช้คำที่มีนัยบวกอย่างชัดเจนอาจเหมาะแก่เรื่องมากกว่า

ประการสุดท้ายคือข้อท้วงติงบางประการเกี่ยวกับการใช้สำนวนภาษาซึ่งอันที่จริงแล้วระหว่างอ่านหนังสือเล่มนี้รู้สึกชัดเจนอยู่ว่า ผู้แปลพิถีพิถันมากกับการใช้ภาษา แต่ก็ยังมีบางแห่งที่ผู้อ่านรู้สึกว่าจะไม่จืดจางจะยกตัวอย่าง เช่น

1. “อุปสรรคเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นสำหรับปัจเจกบุคคลผู้รักสันโดษ เพราะเขาอาจงีบหลับ ต่อความสุขสบายจากอารยธรรมวิทยาศาสตร์ และ *หลบตัวหนีไปอยู่โดดเดี่ยวตามที่รกร้างในชนบท*” (น.33)

ปัจเจกบุคคลผู้รักสันโดษ น่าจะได้แก่คนโสดหรือชายโสดรักสันโดษ เพราะถูกนำไปเปรียบเทียบกับชายที่มีครอบครัวในประโยคถัดไป

เพิกเฉย เป็นคำที่มีนัยลบ มักใช้ในกรณีที่ต้องการตำหนิ ในที่นี้ใช้แต่เพียง *ไม่ได้ใส่ใจกับ* ก็คงพอได้

หลบตัว น่าจะแปลเป็น *ปลีกตัว* เพราะไม่ได้มีความคิดถึงแก่ต้องหลบซ่อน

ที่รกร้าง ฟังดูไม่น่าเป็นที่อยู่อาศัย ผู้แต่งหมายถึงแต่เพียงป่าละเมาะหรือลำเนาป่าที่สงัด ปลอดภัยเท่านั้นละกระมัง

2. “ผู้เป็นเจ้าของบ้านก็ไม่อาจ *ตามใจตรนิมขของตนเอง* (น.34) ใช้ว่าตามใจตัวเอง หรือ ทำตามตรนิมขของตนเองได้อย่างหนึ่งก็อาจจะพอ

3. “*ฝน* ที่กำลังตกจากชายคาและเหล่า *รุกขชาติ* กำลังซิบซาบลงดินชะผ่านฐานโคมศิลา นำความชุ่มชื้นแก่หญ้ามอส...” (น.37)

ฝน ไม่ได้ตกจากชายคา แต่น้ำฝนต่างหากที่หยาดหรือไหลรินจากชายคาสู่ *พุ่มพฤกษ์* (รุกขชาติใช้ในที่แยกประเภท ให้ต่างจากวัลยชาติ) อาบฐานโคมศิลาแล้วซิบซาบลงดินนำความชุ่มชื้นมอบให้แก่หญ้ามอส

4. “เราจะเรียกร้องเอาความ *สูญเสียที่เราต้องชดใช้* กลับคืนมาไม่ได้ (หน้าสุดท้าย)

หมายความว่า เราไม่อาจเรียกร้องสิ่งที่สูญเสียไปแล้วนั้นให้กลับคืนมาได้อีก ทั้งไม่อาจหาสิ่งใดมา *ชดเชย* หรือทดแทนได้ ใช่หรือไม่ คำว่า *ชดใช้* ไม่น่าจะใช้ได้ในที่นี้

4

กล่าวโดยสรุปแล้ว แม้ว่า *เย็นเงาสลัว* จะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างในด้านการใช้สำนวน ภาษา แต่ก็นับได้ว่าผู้แปลได้พยายามถ่ายทอดเนื้อหาสาระของเรื่องไว้ได้อย่างครบถ้วน และเหนือไปกว่านี้ก็คือ ปัญหาพื้นฐานที่ทานิชากิกล่าวถึงในบทความนี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะที่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น ประเทศอื่น ๆ ที่อาณานิคมวัฒนธรรมตะวันตกอย่างไม่ระวังที่จะเลือกใช้ย่อมจะเกิดปัญหาแบบเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้ว่าจุดจากอารยธรรมวิทยาศาสตร์ที่บดบังความรู้สึกในความงามของวัฒนธรรมท้องถิ่นอาจไม่ใช่กรณีเดียวกับที่เกิดในญี่ปุ่นก็ตาม เมื่อมองจากแง่นี้แล้วคุณค่าของ *เย็นเงาสลัว* ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เป็นความเห็นเกี่ยวกับอารมณ์สุนทรีย์ของปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่มีความสำคัญในฐานะเป็นตัวชี้แนะจุดที่พึงแก้ไขของแนวโน้มทางสังคมทั้งระบบอีกด้วย ●

เกรียงศักดิ์ *เชษฐพัฒน์วนิช* เก็บความและเรียบเรียงจากบทวิจารณ์เรื่อง *In Praise of Shadows* โดย สุวรรณา วงศ์วิเศษวรรณ ตีพิมพ์อยู่ใน *วารสารธรรมศาสตร์* 12 : 1 (มีนาคม 2526) และบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง *เย็นเงาสลัว* โดย สุมาลี วีระวงศ์ ตีพิมพ์อยู่ใน *สตรีสาร* (กุมภาพันธ์ 2529)

เพียงความ

เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2530 มีการอภิปรายเรื่อง "สังคมไทย
 อายุครบ 80 ปี โดยมีผู้เข้าร่วมอภิปรายห้าท่านคือ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ นี้
 ไม่มีความหวังกับภาคราชการ ปัจจุบันเป็นมันสมองอยู่สถาบันวิจัยเพื่อเอก
 จากเพื่อน ๆ เป็นเจ้าของค่ายศิลปวัฒนธรรม พลตรี สุรยุทธ์ จุลานนท์ นาย
 บุญมี ซึ่งมักถูกแนะนำว่าเป็นอดีตผู้นำนักศึกษา แต่เจ้าตัวบอกว่าตอนนี้
 โดยมี อาจารย์นรมิต เศรษฐบุตร นักรัฐศาสตร์ ผู้มีฝีมือในการเขียนค
 อภิปราย

"จดหมายข่าว" เห็นว่าเนื้อหาที่ทั้งห้าท่านแสดงความคิดเห็น
 แต่ครั้งจะนำมาตีพิมพ์ไว้ทั้งหมดก็ไม่เหมาะสมกับหน้ากระดาษอันน้อยน
 อภิปราย

หลังจากที่อาจารย์นรมิตกล่าวแนะนำผู้อภิปรายและให้จำกัดเวลา
 พูดคนละ 20 นาที เนื่องจากจะมีงานต่อเนื่องที่โรงแรมอิมพีเรียล ซึ่ง
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะมาอำนวยการให้ท่านอาจารย์เสน่ห์ การ
 อภิปรายเริ่มต้นที่อาจารย์สุลักษณ์และไปจบลงที่คุณธีรยุทธ

อาจารย์สุลักษณ์เริ่มต้นด้วยการเชื่อว่าน่าจะให้คนพูดเป็นคนสุดท้าย
 จะได้เตะถ่วงเวลาให้มาก จะได้ไม่มีคนไปฟังที่โรงแรมอิมพีเรียล แต่ด้วย
 ความเคารพผู้ดำเนินการอภิปรายและอาจารย์เสน่ห์ซึ่งยังมีเชื้อโยอยู่กับ
 สวนพลู ก็จะถูกตามกำหนด (เล่นเอาทั้งห้องประชุมฮากันตั้ง) อ.สุลักษณ์
 บอกว่าประเด็นไม่ชัด

...ถ้าทศวรรษหน้าเป็นไปตามแนวโน้มที่เป็นอยู่เวลานี้ก็ไม่
 ต้องพูดอะไรมาก ตามที่ อ.เกริกเกียรติได้พูดไว้แล้ว ก็คือ สังคมก็
 จะเลวร้ายไปเรื่อย ๆ ไม่ว่า TDRi มันสมองภาคเอกชนจะช่วยอย่าง
 ไรก็ตาม แต่ถ้าทศวรรษหน้าตามความเห็นของผม ผมเห็นว่าเป็น
 ไปได้อย่างหนึ่ง และเป็นไปไม่ได้อย่างหนึ่งสังคมไทยในทศวรรษ
 หน้าที่เป็นไปไม่ได้ คือ ให้ อ.เสน่ห์ เป็นนายกรัฐมนตรี ถ้าเป็นไปได้
 ก็ยุ่งยากหาเหมือนกัน (...ฮา) ที่นี้ถ้าเป็นไปได้ก็คือทศวรรษนี้
 อีสานเขียว ทศวรรษหน้าก็ภาคพายัพเขียว ภาคอื่น ๆ เขียว ยกเว้น
 ภาคทักษิณ เพราะหมดสมัยสะตอแล้ว ที่เขียวไม่ใช่เพราะต้นไม้
 เขียว แต่เขียวเพราะสี ซึ่ง พล.ต. สุรยุทธ์ ไม่ได้แต่งมา เต็ม
 ไปหมดทุกแห่งหน (พูดเล่น ๆ นะ) อันนี้เป็นแนวโน้มซึ่งจะเป็นจริง
 ทหารจะมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ทั้ง
 นัยลบและนัยบวก และโดยนัยที่เป็นอยู่เวลานี้ จะเป็นนัยลบ
 มากกว่านัยบวก เพราะอะไร? เพราะสังคมไทยในทศวรรษหน้า
 ขึ้นอยู่กับว่าจะอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ผมเข้าใจว่านักวิชาการ

ยังตีประเด็นนี้ไม่แตก สิ่งซึ่งเป็นเหตุที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ทศวรรษหน้า
 ในเวลานั้นก็คือ ออกุลมุลทั้ง 3 ประการคือ โลกowitz กิจการค่าจะ
 มากขึ้นทุกที ญี่ปุ่นมาลงทุน 6 เดือนนี้มากกว่าปีกลายทั้งปี ผม
 เห็นว่า เป็นอันตรายมาก การค้าต่างประเทศเข้ามามากเท่าไร
 โลกowitzเข้ามามากเท่าไร อันตรายมากเท่านั้น แล้วผมเกรงว่าผู้
 เป็นชนชั้นปกครอง และผู้มีอำนาจวาสนาในทางเศรษฐกิจการ
 เมืองไม่เห็นประเด็นนี้ ยังมีการเข้ามาเท่าไร ราษฎรจะเดือดร้อน
 มากเท่านั้น นี้โลกowitzที่ครอบงำอยู่ สองโทสะจิต ระบบราชการไทย
 คือระบบแห่งโทสะจิต และราชการทหารมีอำนาจมากกว่าราชการ
 พลเรือน ทั้งสองหน่วยนี้ โดยเฉพาะราชการพลเรือนมาจับจุด
 อุดตัน ใช้อำนาจอย่างฉ้อฉลและไม่สามารถใช้อำนาจนั้นเพื่อประ-
 โยชน์ของทวยราษฎร์ได้ อย่างเก่ง อำนาจนั้นจะใช้เพื่อประโยชน์
 ของผู้บังคับบัญชาในระยะสั้น ไม่ใช่ระยะยาว อันนี้เป็นโทสะ-
 จิตที่ครอบงำอยู่ในทศวรรษนี้ และหลายทศวรรษมาแล้วอัน
 ตรายที่ร้ายแรงกว่านั้นที่มองไม่เห็นคือ ตัว โมหะจริตระบบการศึกษา
 เวลานี้เป็นตัว โมหะจริตที่สำคัญที่สุด มหาวิทยาลัยที่ผลออกมา
 จะว่างงานมากขึ้น เป็นผลออกมาชัด เพราะการศึกษาของเราหวัง
 ผลประโยชน์ให้คนมีงานทำเท่านั้น เดิมสัญญาแต่ประถมศึกษา
 เมื่อดังการศึกษาแบบฝรั่ง สมัย ร.5 เรียนเพียงประโยค 1 ประโยค
 2 เท่านั้น เดียวนี้ต้องเรียนกัน 12 ปี, 16 ปี แล้วทุกชั้นตอนสร้าง
 ความมั่งคั่งใหญ่ใฝ่สูงให้ผู้เรียนเขยิบสถานะจากหมู่บ้านเข้ามาในเมือง
 จากในเมืองเข้ามาเมืองหลวง แล้วไม่เคยกลับไปสูบ้าน แล้วความ
 รู้ต่าง ๆ ที่ให้เป็นอวิชาชาทั้งนั้น รู้แต่ละเรื่อง แต่ละอย่างไม่รู้โดย
 สัมพันธ์กับจริยธรรม ไม่รู้โดยสัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่รู้โดยสัม-
 พันธ์กับหลักวัฒนธรรม ไม่รู้โดยสัมพันธ์กับความเป็นกลางของ
 ธรรมชาติ เข้าใจความเป็นมนุษย์

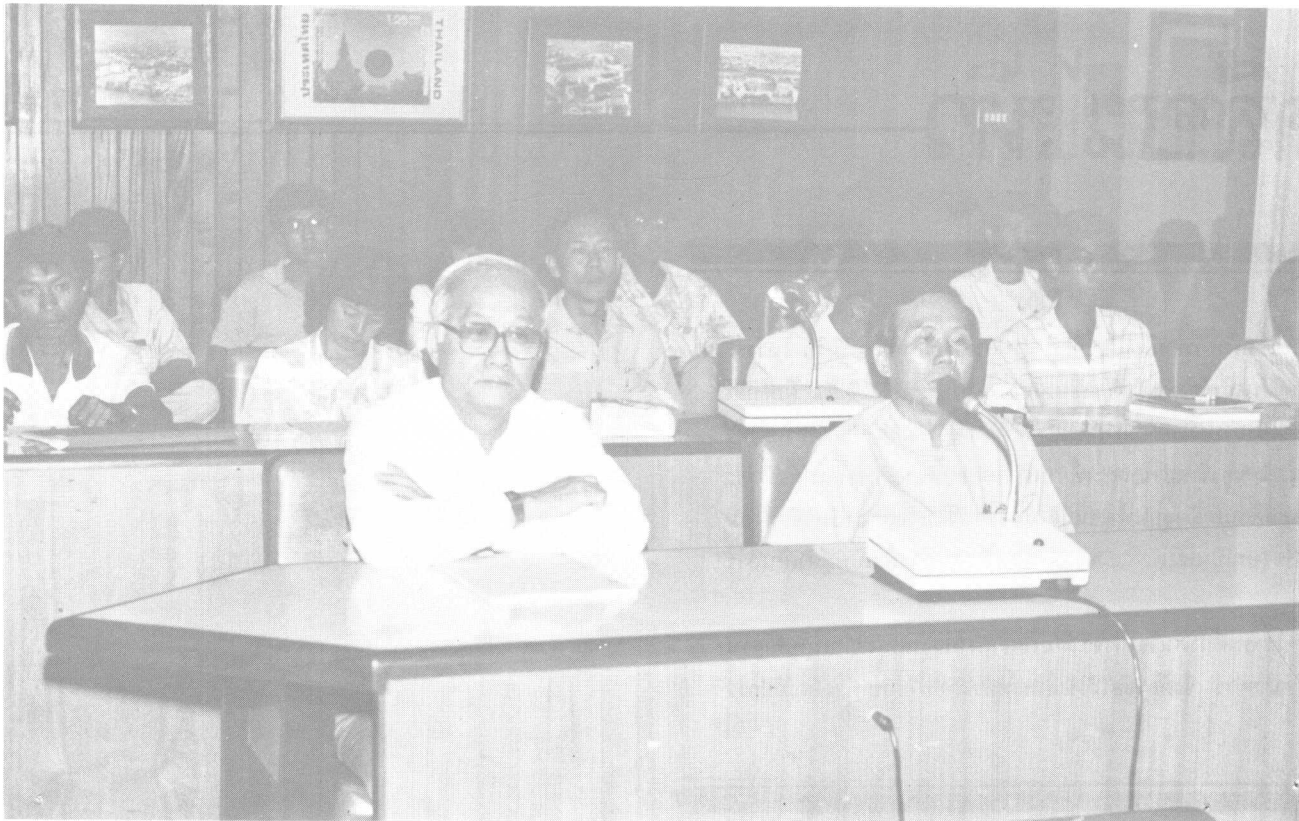
เคลื่อนไหว

ในทศวรรษหน้า" เพื่อเป็นเกียรติแก่ ท่านอาจารย์เสนาห์ จามริก ในวาระกคคค นักเขียน เจ้าของค่ายศึกษิตสยาม อาจารย์ ดร.ธวัชชัย ยงกิตติกุล ผู้บอกวารวางแผนพัฒนาประเทศไทย (TDRI) คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ดอกเตอร์แต่งตั้งทหารคนสนิทของบ๊ิกเปรม และเพื่อนสนิทของบ๊ิกชาญวิทย์และคุณธีรยุทธอายุ 37 ปีแล้วนะ ปัจจุบันทำงานเป็นนักวิจัยสังคม อยู่สถาบันวิจัยสังคม ลือน ปัจจุบันเป็นเจ้าของ ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิตเป็นผู้ดำเนินการมมมมม มีสาระที่น่าสนใจ น่าจะนำมาเผยแพร่และแสดงไว้เป็นหลักฐานของจดหมายข่าว จึงต้องขอใช้วิธีเล่าสรุปประกอบไปกับการถอดเทปการ

ถ้าเหตุนี้เป็นเหตุหลักและปัจจัยที่มากกระทบก็คือระบบราชการ การเมือง การปกครอง การค้า พาณิชย และการศึกษา และเวลานี้โยงไปถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ ผมเห็นอันตรายมาก ยกตัวอย่างง่าย ๆ คนไม่เห็นเลย โรงเรียนสาธิต มีบริษัท Mc Donald เข้ามากวาดโรงเรียนให้ มาทำความสะอาดให้อะไรต่าง ๆ โรงเรียนก็ยินดีต้อนรับเป็นการรุกของระบบธุรกิจ โลภจริตเข้ามาสู่สถาบันการศึกษา ถ้าต่อไปเรารับ Mc Donald ดังที่เรารับไก่ซีพี รับฟาสฟู๊ด รับโคคา - โคล่า รับเป๊ปซี่ - โคล่า มันเป็นอัตราซึ่งทำลายฐานเศรษฐกิจของเราเอง ทำลายวัฒนธรรมพื้นบ้านของเราเอง ให้เราดูถูกตัวเอง ให้เรายกย่องค่านิยมที่จอมปลอม ค่านิยมที่ผิดพลาด สถาบันการศึกษาไม่รู้สึกร คนที่ปกครองบ้าน ปกครองเมืองไม่รู้สึกร นี้เพราะตัวกำหนดทิศทางเวลานี้มันเป็นตัวอูกตุลุมล ที่นี้ถ้าเรากำหนดทิศทางทศวรรษหน้าต่อต้านอูกตุลุมลอันนี้ก็ต้องสร้างสติ สร้างปัญญา สร้างความคิดซึ่งตรงกันข้ามกับสิ่งเหล่านี้ แวดวงราชการก็ดี ธุรกิจก็ดี ยังไม่ได้คิดเรื่องนี้เลย.....

อ.สุลักษณ์ กล่าวว่าการต้องการให้สังคมในทศวรรษหน้าเป็นสังคมของไทย สังคมซึ่งจะมีความภูมิใจในความเป็นตัวของเราเอง จะต้องปลดอูกตุลุมลทั้ง 3 ประการ แต่ละปัจเจกบุคคลจะต้องเป็นคนกล้า ต้องเป็นตัวของตัวเอง ต้องพึ่งตนเอง ต้องเคารพตัวเอง กล้าปฏิเสธสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ ซึ่งหลอกลวงและมอมเมาในทุกระดับ โดยเฉพาะพวกครูบา-อาจารย์ ขนชั้นกลาง ต้องเลิกเห่อ หรือดัดจริตจะเป็นชนชั้นสูง ต้องกล้าวิพากษ์วิจารณ์สิ่งซึ่งตัวเรบกพร่อง และสิ่งซึ่งสังคมบกพร่อง และสิ่งบกพร่องนั้นไม่ว่าจะมาจากไหน ใช้ปัญญาต่อต้านอวิชชา ให้สติต่อต้านสิ่งที่เหลวไหล ถ้ามีอันนี้แล้วจะมองเห็นตัวโลกะจริตที่ครอบงำ...การศึกษาทั้งหมดสอนให้เราโลภ สอนให้เรามีค่าตัวสูง เพื่อจะรู้ว่าเราจะมีบทบาทอะไรได้ทางสังคมโดยเฉพาะสังคมของเรา

ซึ่งเป็นสังคมกะปลกกะเปลี่ย สังคมซึ่งปราศจากความยุติธรรมขั้นพื้นฐาน สังคมซึ่งเด็กส่วนใหญ่เป็นทาสกรรมกร โดยไม่รู้ตัว สังคมซึ่งเด็กผู้หญิงเราส่วนใหญ่เป็นโสเภณี สังคมซึ่งผู้หลักผู้ใหญ่ถูกแย่งไร่นา สกาศพธรรมาชาติเสื่อมโทรม และสิ่งแวดล้อมเลวร้าย ถ้าเราเริ่มต้นตัวอันนี้ เริ่มมีปัญญา เมื่อเริ่มมีปัญญา เราไม่ต้องการความโลกเป็นหลัก ไม่ต้องการโทสะเป็นหลัก ไม่ต้องการอำนาจเป็นหลัก เราก็สามารถแสวงหาศัทธิภาพพบ เมื่อพบแล้วเราก็สามารถแสวงหาทิศทางให้สังคมซึ่งจะเป็นตัวของเราเองมากขึ้น และมีมิตก็คือว่าสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้น อ.ประเวศ พูดเมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ปาฐกถาปริดี พนมขงค์ อ้างตัวอย่างเยอะ เช่น มหาอูผู้ใหญ่วิบูลย์ หลวงพอนาน และท่านทั้งหลายล้วนแต่เป็นชุมชนในชนบท แสวงหาความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อพ้นไ้อั้วโลกะจริต หมายความว่าจะต้องไม่กู้หนี้ยืมสินมาซื้อของผู้อื่น จะต้องหาการผลิตแบบใหม่ แล้วยังผลิตเพื่อตลาด ผลิตเพื่อออกนอกประเทศหากเท่าไรยังเกิดความหายนะมากเท่านั้น มีประสบการณ์มาเองด้วยความเหนื่อยยาก ด้วยความริ้นทรค ด้วยความเค็ดครือร้น เขาหาทางออกและทางออกก็คือ กลับมาหารากเดิมของเรา ซึ่งมีคนโจมตีผมมาก เรื่องกลับไปหารากเดิม วัฒนธรรมเดิม แต่ไม่มีทางเลย คุณต้องกลับมาหาของเดิม แต่ต้องประยุกต์ให้ทันสมัยของเดิม ของเก่า ที่เป็นของเท่านั้น มันเป็นของสากลครับ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ตถาคคไม่ได้ค้นพบธรรมะใหม่เลย เป็นพุทธธรรม เป็นธรรมเก่าซึ่งพระพุทธเจ้าก็เก่า ซึ่งค้นพบมาก่อนแล้ว เราต้องกลับมาค้นหาที่บรรพชนของเรา ที่บรรพบุรุษของเรา จะจับเอาอันนี้มาเป็นตัวนำ นำในทางสติ นำในทางปัญญา เพื่อผลประโยชน์ระยะยาวในทศวรรษหน้า ซึ่งจะยังไม่ไปบูลย์ แต่ถ้าเราได้รับการเปิดโอกาส โดยเฉพาะจากชนชั้นปกครอง ให้คนเหล่านี้ ให้นำหน่วยงานเอกชนเหล่านี้

นี้ได้เจริญเติบโต ได้งอกงาม และคนรุ่นใหม่เห็นว่าสิ่งนี้คือ คำตอบ สิ่งนี้คือทางเดิน คำตอบก็คือ สติปัญญา สิ่งซึ่งไม่ใช่โลก ไม่ใช่โกรธ ไม่ใช่หลง สิ่งนี้คือการพึ่งตัวเองยืนหยัดบนลำแข้งของเราเอง ซึ่งจะไม่สะดวกสบายอย่างที่เป็นอย่างอื่น จะไม่พึ่งเพื่อเหยื่ออย่างที่เป็นอย่างอื่น แต่ถ้าคนรุ่นใหม่เริ่มเดินมาทางนี้ เราจะแสวงหาทิศทางของเราเอง สังคมของเราเอง และเราจะแสวงหาพบในพื้นที่ภูมิธรรมของเราเอง ถ้าเราเคารพบรรพบุรุษของเรา เคารพราษฎรส่วนใหญ่ และเคารพธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของสังคมของเรา สิ่งซึ่งจะคิด ขวาง ขัดขวางการเดินทางไปสู่ทศวรรษเช่นนี้ตัวสำคัญก็คือหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐในเวลานี้ ถ้าใครเป็นตัวของตัวเองมากมากขึ้น ไม่พึ่งรัฐมากขึ้น จะเกิดระแวง ทว่าหัวแข็ง ผมอยากฝากไว้ เราไม่ต้องการรีบ เช่นเดียวกันถ้าหน่วยงานของรัฐ ไปสนับสนุนหน่วยงานเช่นนี้ เข้าไปอุดหนุน เข้าไปอะไร ทำเป็น แผ่นดินทอง แผ่นดินธรรม มันจะกลายเป็นแผ่นดินคอกทองทันที บางครั้งเข้าไปด้วยความปรารถนาดี แต่เพราะไม่มีกรวิพากษ์-วิจารณ์ตัวเองเพียงพอ ไม่เข้าสังคมเพียงพอ ต้องการผลระยะสั้น มันจะพลาด แต่ถ้าปล่อยให้เหล่านีเติบโตขึ้นงอกงาม ขอบ้างเดียว อย่างรังแกเขา เขาก็มีโอกาสเติบโต เช่นเดียวกันถ้ารัฐจะช่วยเปิด โอกาสให้แต่ละชุมชนเขางอกงามตามแบบของเขาในการพึ่งตัวเอง จะช่วยได้มีเพียงอย่างเดียว พยายามป้องกันไม่สร้างหนี้สินให้มากนัก พยายามเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาให้มีอิสระเสรีภาพมากขึ้น โดยกลับไปหารากฐานวัฒนธรรมเดิมของเรา ผมว่าถ้าเป็นเช่นนี้ ทศวรรษหน้ามีทางที่จะเป็นทศวรรษซึ่งคงจะดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้ แต่จะดีขึ้นไม่มากนัก เพราะหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้เวลานี้ ยังไม่เป็นกระบวนการพึ่งจะเริ่ม แต่จะถูกทำลายได้ง่าย ๆ ถ้า ถูกรัฐรังแก...

ตอนท้าย อ.สุลักษณ์ ฝากไว้ว่า หน่วยงานเหล่านี้จะได้รับความ มั่นคงแข็งแรงมากขึ้น ถ้าได้คนรุ่นใหม่เข้ามาช่วย หนทางนี้แม้จะลำบาก ลำบาก แต่ก็เป็นหนทางเดียวเป็นหนทางของเราเอง หนทางของบรรพบุรุษ ของเราซึ่งจะมาประยุกต์ มาปรับปรุงเพื่อสังคมไทยและสังคมที่ว่ามันจะต้อง เป็นสังคมของสันติ ไม่ใช่สงคราม ต้องเป็นสังคมซึ่งเป็นประชาธิปไตย อย่างจริงจังในรูปแบบของเราเอง ไม่ใช่ประชาธิปไตยแบบฝรั่ง หรือ ประชาธิปไตยแบบของเล่นดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ “...ถ้าเผื่อทศวรรษหน้าไม่ เป็นทศวรรษที่ดีขึ้น ผมเป็นห่วงมาก เป็นห่วงชีวิตของพวกเขา เป็นห่วง ชีวิตลูกหลานของคุณ เพราะฉะนั้นเวลานี้เป็นเวลาแล้วที่เราจะต้องวางแผน วางปัจจัย เพื่อเดินไปสู่ทศวรรษหน้าเพื่อความดี เพื่อความงาม เพื่อความ จริง เพื่อความสว่าง และเพื่อความสงบ...”

ดร.ธวัชชัย ยงกิตติคุณ ผู้อภิปรายท่านที่สองบอกว่า ถูกกะเกณฑ์ ให้มาพูดเรื่องภาพทางด้านเศรษฐกิจในทศวรรษหน้า อาจารย์บอกว่าเรื่องนี้ มีผู้เชี่ยวชาญทำการคาดคะเนไว้มากมาย แต่ปรากฏว่าผิดพลาดเลยไม่ ออกยกเอามาแล้ว อาจารย์ชี้ให้เห็นว่าที่เกิดความผิดพลาดขึ้นนั้น เพราะนัก- เศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ทรงเกินไป ก็ชอบทำในสิ่งที่ไม่รู้ การคาดคะเน ภาพทางด้านเศรษฐกิจนั้น มีตัวแปรซึ่งอยู่นอกเหนือปัญหาและความเข้าใจของนักเศรษฐศาสตร์อยู่มาก ตัวที่ทำให้การคาดคะเนเป็นเรื่องยาก ก็คือ ความไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลก ที่อาจารย์คิดว่าจะมีผลรุนแรง มากมี 2 ด้านคือ ความไม่แน่นอนทางด้านการเงิน ไม่ว่าจะมีความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนความผันผวนของดอกเบี้ย แต่สิ่งเหล่านี้ก็จะ กระทบผลการคาดคะเนไม่มาก แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างมากก็คือภาวะ หนี้ของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ซึ่งสะสมกันจนกระทั่งมองไม่เห็น ทางออกเลยว่าจะหลุดพ้นจากภาระนี้เหล่านี้ได้อย่างไร ที่เลวร้ายไปกว่า นั้นก็คือประเทศซึ่งเคยเป็นเจ้าหนี้ของคนทั่วโลกอย่างสหรัฐอเมริกา กลับ กลายเป็นประเทศลูกหนี้ เพราะมีการใช้จ่ายเกินตัวกันทั้งประเทศ เพราะ

ฉะนั้นเรื่องความไม่แน่นอนของภาระหนี้ทางการเงินยังเป็นระเบิดเวลาอยู่ ถ้าไม่จัดการให้เรียบร้อยหรือค่อย ๆ ผ่อนคลายไป สถาบันการเงินอาจพังไปทั่วโลกได้ ความไม่แน่นอนประการที่สอง ก็คือ เรื่องนโยบายการค้า สหรัฐฯมีแรงกดดันทางการเมืองที่จะคุ้มครองให้คนประเทศเขามีงานทำ ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศลดลงทุกที นโยบายการกีดกันทางการค้าจะต้องดำเนินไปอย่างรุนแรงอีกต่อไป ซึ่งถ้าเป็นแบบนี้การคาดคะเนเกี่ยวกับอนาคตของเศรษฐกิจไทยค่อนข้างมีความไม่แน่นอนสูง

สำหรับความไม่แน่นอนภายในก็ยังมีอีกมาก ส่วนมากก็จะเป็นพฤติกรรมของคน เสถียรภาพของรัฐบาล หรือ โครงสร้างอำนาจภายในประเทศ

...ถ้าหากว่าเรามองดูทิศทางที่เกิดขึ้นอย่างที อ.สุ-
ลักษณ์ อาจจะเห็น ผมคิดว่าในสภาพของโครงสร้างรัฐบาลหรือ
เสถียรภาพของรัฐบาลอย่างที่เป็นอยู่ นอกจากคำนิยามแล้ว ผมคิด
ว่าไม่มีทางที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางอะไรขึ้นมาได้
เลย อย่างว่าแต่ขงลึกซึ้งของ อ.สุลักษณ์เลย ของง่าย ๆ ของโครง
สร้างเศรษฐกิจก็ไม่มีทางจะเกิดขึ้นได้ แต่ว่าการที่รัฐบาลเหาะ-
เหาะอยู่อย่างนี้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาไม่มีรัฐบาลที่เข้มแข็งพอ
มองในแง่ร้ายก็คือ เราไม่สามารถกำหนดทิศทางอย่างที่ควรจะเป็น
เป็น แต่ในแง่ดีก็คือ มันทำให้เราไม่ทำอะไรผิดพลาดใหญ่ ๆ อย่าง
ประเทศอื่น โครงการใหญ่ ๆ ที่มีความเสี่ยงสูง แต่มีผู้เกี่ยวข้อง
ผู้รับผลประโยชน์อยู่ไม่กี่คนเกิดขึ้นไม่ได้ การที่โครงการใหญ่ ๆ
ซึ่งมีความเสี่ยงสูงเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะความเข้มแข็งเด็ดขาดทางการ
เมืองไม่มี ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาผมคิดว่ามีส่วนทำให้ประเทศไทย
เราย่ำแย่...

เห็นว่า ภาพเศรษฐกิจใน 10 ปีข้างหน้าคงจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก แม้กระทั่งความเลวร้ายในทางเศรษฐกิจที่เห็นอยู่ มันก็ถึง
เลวร้ายลงแต่ไม่ถึงขั้นที่จะนำไปสู่การปฏิวัติหรือเปลี่ยนแปลงอะไรมาก
มายนัก เราไม่สามารถมองภาพเศรษฐกิจใน 10 ปีข้างหน้าอย่างชัด ๆ
ได้ว่าเป็นอย่างไร แต่ภาพคร่าว ๆ ที่ผมมองเห็นก็คือ *ประการแรก* การ
ขยายตัวทางเศรษฐกิจจะช้ากว่าที่ผ่านมามีด้วยเหตุผลที่สำคัญ คือ
ทรัพยากรของเราเสื่อมโทรมลงมาก และภาวะเศรษฐกิจการค้าของโลก
ไม่เอื้ออำนวย *ประการที่สอง* โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ดูจะสัดส่วนของ
อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ภาคบริการ ก็คงจะเปลี่ยนแปลงจากปัจจุบัน
เล็กน้อย *ประการที่สาม* การติดต่อกับต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านส่งออก
หรือนำเข้า ก็คงจะดำเนินตามแนวโน้มที่ผ่านมา

แต่ภาพที่สามารถเห็นได้ชัด ๆ ทีนี้ ๆ ก็คือ "...ในระยะ 10 ปีข้างหน้า
เราจะมีประชากรประมาณ 68 ล้านคน ในจำนวน 60 ล้านคน ปัญหา
ที่จะต้องแก้นอกจากในเรื่องของการมีอาชีพ มีที่ทำกินแล้ว ทำอย่างไรจึง
จะทำให้คนเหล่านี้ไม่มุ่งไปสู่อุตสาหกรรม อ.สุลักษณ์ ท่านวิตก ผมคิดว่าสอง
ประเด็นนี้เราจะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อประชากรมีจำนวน
มากขนาดนั้น ทรัพยากรที่จะมารองรับในเรื่องที่สำคัญที่สุด ก็คือเรื่องที่ดิน..."
อาจารย์ให้ตัวเลขว่า ประเทศไทยมีที่ดิน 320 ล้านไร่ จะต้องสงวนไว้เป็น
ป่าประมาณ 93 ล้านไร่ ซึ่งนอกจากจะต้องรักษาไว้เป็นป่า เพื่อดำรงต้นน้ำ
ลำธารและสภาพธรรมชาติแล้ว ที่ 93 ล้านไร่นี้ไม่มีความเหมาะสมต่อการ
เกษตร มีที่ดินที่สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อยู่เพียง 152 ล้านไร่ที่จะใช้ทำกิน
ประเด็นจึงอยู่ที่จะทำอย่างไรจึงจะปรับปรุงที่ดิน 152 ล้านไร่ สำหรับคน
65 ล้านคนในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ซึ่งจะต้องมาดูแลเรื่องน้ำประกอบกันไป
"...ถึงแม้ว่าจะมีการพูดในขณะนี้ว่าจะทำให้อีสานเขียว อะไรต่ออะไร
ของบางอย่างเราพูดจากใจไม่ได้ ต้องมองข้อเท็จจริงกัน เมืองไทยเราได้
รับน้ำฝนซึ่งมาจากฟากฟ้าปีหนึ่งประมาณ 8 แสนล้านลูกบาศก์เมตร
อันนี้ Fixed ทรายใดที่ Ecology มันไม่เปลี่ยนแปลง ในจำนวนนี้ระเหยและ

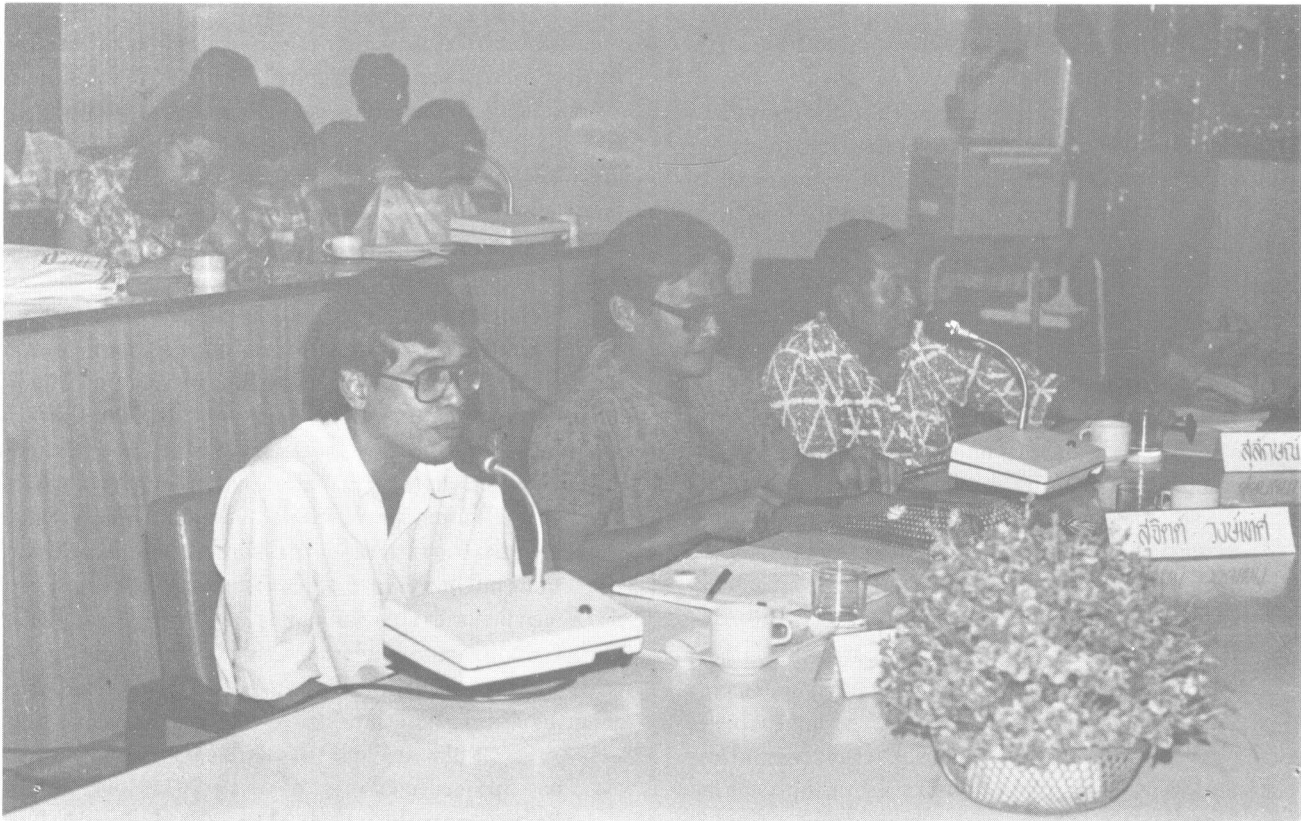
ซึมได้ดินประมาณ 170 ล้านลูกบาศก์เมตร นี่หายไประยะ ๑ ปัญหาก็คือที่
เหลือนี้จะทำอย่างไรจึงจะทำให้มีการใช้น้ำอย่างเต็มที่ อย่างมีประสิทธิภาพ
ภายในปริมาณที่ดินที่เราพูดถึง 152 ล้านไร่ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำและ
ที่ดินขณะนี้ เป็นของคู่กันการใช้น้ำขณะนี้เราใช้ผิดประเภท พุดไปแล้วดินนี้
เราก็ใช้ผิดประเภท เราเอาที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์แถวกรุงเทพฯที่เคยเป็นที่นา
เอามาทำที่จัดสรรหมด แล้วไล่คนไปทำนาบนภูเขา ยิ่งไปกว่านั้นในภาค
กลางซึ่งเป็นที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากจะเอาไปทำเป็นบ้านเรือนแล้ว ใน
ระยะหลังเกษตรกรก็ได้เปลี่ยนอาชีพไปเยอะจากการปลูกข้าวไปเป็นพืช
ขึ้นต้น หรือไปเลี้ยงปลา แต่เราไม่ทราบเลยว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
ที่เกิดขึ้นมันเหมาะสมกับลักษณะของระบบชลประทานที่สร้างไว้เมื่อ
20 ปีหรือเปล่า เพราะฉะนั้นการใช้น้ำในเวลานั้นมันสูญสุ่ยอย่างมาก เราออก
แบบระบบชลประทาน เชื่อนต่าง ๆ สำหรับการทำนาเมื่อ 20 ปีที่แล้ว
แต่เวลานี้ราษฎรเปลี่ยนอาชีพไปหมดแล้ว เพราะฉะนั้นการใช้น้ำก็ค
การใช้ดินก็ดีในที่สำคัญ ๆ โดยเฉพาะในที่ราบลุ่มเจ้าพระยาและ
แม่กลอง ผิดไปหมดเลย เพราะฉะนั้นถึงจุดที่เราจะต้องมาคิดว่าทำอย่างไร
จึงจะทำให้การใช้น้ำและที่ดินที่มีจำกัดนี้ เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับ
กำลังคน กับประชากรที่เราจะต้องรองรับอีก 10 ปีข้างหน้า..."

นอกจากนี้ อ.วิชชัย ยังพูดถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น
ปลา ซึ่งขณะนี้เราเอาอ่าวไทย ซึ่งเป็นแหล่งเลี้ยงปลาที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง
ของโลก ไปเป็นที่ระบายของเสียจากอุตสาหกรรม เรายังไม่มีการคิดกัน
อย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ รวมทั้งในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ทั้งเหมืองแร่
แก๊สธรรมชาติ น้ำมัน และคุณภาพในแง่ pollution โดยเฉพาะคุณภาพของน้ำ

...ผมมีความรู้สึกว่า ประชาธิปไตยกับเศรษฐกิจไม่เกี่ยวกับ
เลย ไม่ว่าจะเป็เผด็จการ หรือประชาธิปไตยไม่เกี่ยวกับเลย
สิ่งซึ่งเราอยากเห็น ผมคิดว่า จริง ๆ แล้วจะต้องขึ้นอยู่กับว่าเรา
ในฐานะประชาชนเราจะให้ความรู้ ความเข้าใจ และช่วยกันทำได้
มากน้อยแค่ไหน ในระบบราชการเองผมก็ไม่มีหวัง เพราะ
เหตุว่าราชการในขณะนั้นนอกเหนือจากประเด็นที่ อ.สุลักษณ์
ว่า ที่ผมคิดว่าน่าเป็นห่วงก็คือว่า ทุกคนที่มีอำนาจ มี
สามารถ เดี่ยวนี้ไม่ค่อยยอมรับราชการ เพราะฉะนั้นราชการจะ
ได้คนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมักไม่ค่อยมีทางไปแล้วก็มารับราชการ
เข้ามาแล้วระบบราชการให้อำนาจเขา เขาก็จะสร้างกฎ สร้าง
ระเบียบต่าง ๆ มากุมความประพฤติของคน คุณความประพฤติ
ของธุรกิจซึ่งในอนาคตจะฉลาดกว่าด้วย แต่ไม่ได้หมายความว่า
จะต้องดีกว่านะครับ เพราะฉะนั้นการที่จะเอาคนซึ่งฝีมือไม่ถึง
แล้วไปออกกระเปียบ ออกอะไร ต่ออะไร มากุมคนซึ่งฉลาดกว่า
ผมคิดว่าทางที่จะเกิดขึ้นได้ 2 ทาง หนึ่งก็คือว่า จะเกิดความอลเวง
มีฉะนั้นแล้วนักธุรกิจก็จะหาทางฮั้วกับข้าราชการแบ่งปันผลประโยชน์
แล้วกระเปียบที่มีอยู่ก็จะใช้กับคนซึ่งไม่สามารถเข้าถึง
ระบบราชการได้ ความเลวร้ายต่าง ๆ ก็คงจะเกิดขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่
ในปัจจุบัน สุดท้ายก็คงจะเป็นอย่างที่ อ.สุลักษณ์ว่า มันจะอยู่ที่
ที่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็รัฐบาลหรือระบบราชการ ผมไม่เคยฝาก
ความหวัง แต่จะทำอย่างไรผมไม่ทราบนะครับ...

คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ ผู้อภิปรายท่านที่สาม บอกว่าถูก อาจารย์
ชาวลูกศิษย์บอกว่า ไม่มีอาจารย์สุลักษณ์ เมื่ออาจารย์สุลักษณ์พูดก่อนก็เลย
ไม่รู้จะพูดอะไร เพราะเรื่องลึกซึ้ง อ.สุลักษณ์ก็พูดไปหมดแล้ว อย่งไรก็ตาม
คุณสุจิตต์ ก็บอกว่ามีความรู้สึกเกี่ยวกับการทำงานศิลปวัฒนธรรมของรัฐบาล
ว่า

...เงินทองของรัฐบาล เงินทองของประชาชน ที่จะต้องเอา
มาค้ำหน้าพริกและลายแม่น้ำ กับปัญหาวัฒนธรรมของประเทศไทย
มันคงจะยังมีมหาศาลใช้กันอยู่ยดยุยแฉกยั้งขึ้น ทุกวันนี้ปีละ
พันกว่าล้านบาทสำหรับงบประมาณ ถ้ารวม ๆ กันดูแล้วเฉพาะ

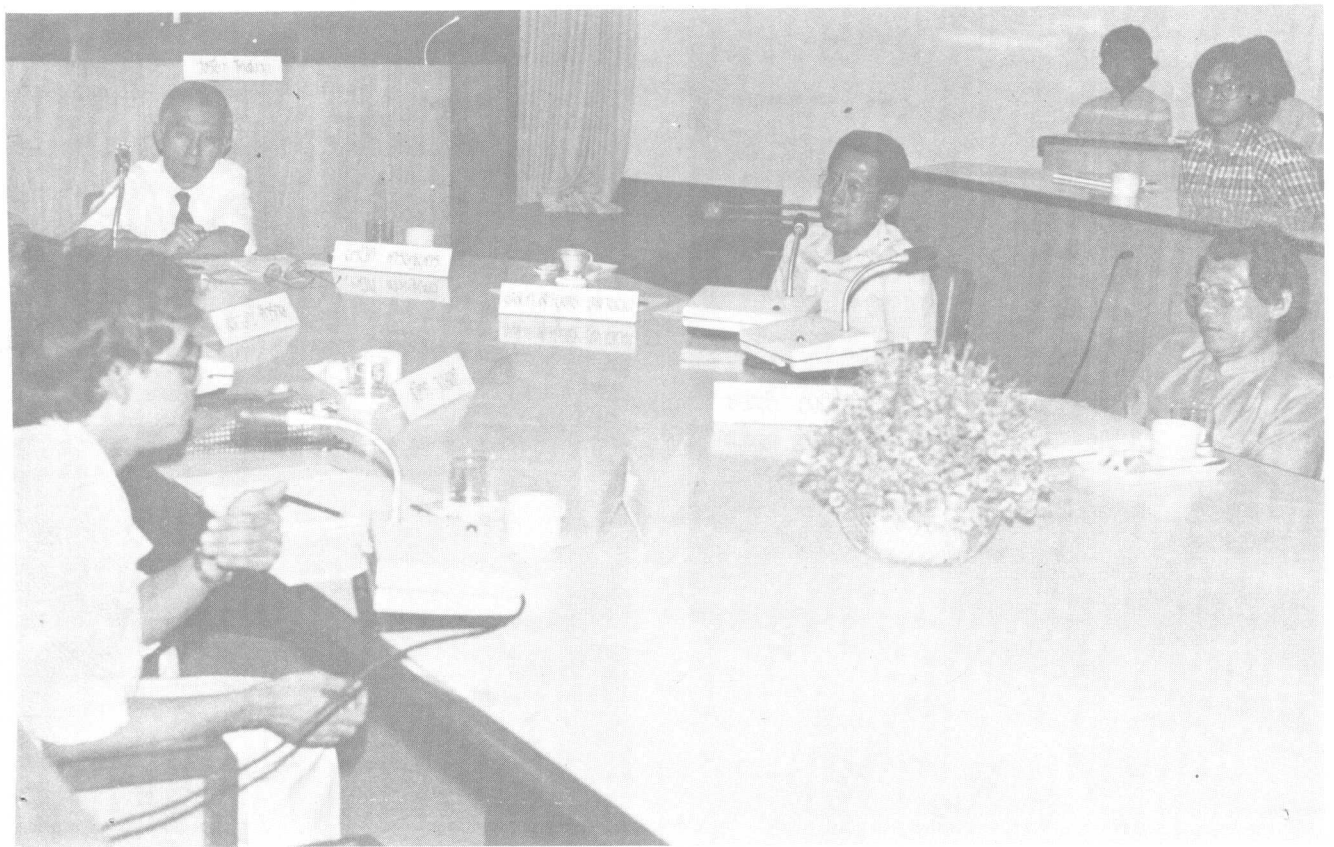

ด้านวัฒนธรรมยังแผ่เร็นอยู่ในวัดต่าง ๆ อีก และอยู่ในงบบศสน-สมบัตินกลางอีกเป็นหลายพันล้าน คือในความเห็นของผมแล้ว ผมรู้สึกเสียดายสตางค์ ที่บอกว่าประเทศชาติยกจน บอกว่าเป็นหนี้สินเขาหลายหมื่นล้าน หลายแสนล้าน ประชาชนเป็นหนี้ก็อีกมากมายถ้ายกกอง แต่เราได้เองประมาณมาทุ่มเทกับศิลปวัฒนธรรมชนิดที่อื้อฉวยแฉก ผมไม่ได้หมายความว่าการทำงานทางด้านศิลปวัฒนธรรมนี้จะไม่ดีนะครับ แต่ผมหมายความว่ายิ่งทำไปมันก็ยิ่งเลอะเทอะ

จุดที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่ผมเห็นว่าเป็นความรู้สาระไม่ว่าจะเป็นของรัฐบาลหรือของกระทรวงศึกษาธิการ หรือกรมศิลปากร ผมก็ต้องขออนุญาตที่จะบอกว่า ยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ รัฐบาลไทยได้ทุ่มเทงบประมาณในการสร้างทั่วประเทศรวมแล้วเกือบหมื่นล้าน หรืออาจจะมากกว่าด้วยซ้ำไป ตั้งแต่ตัวอาคาร จนกระทั่งเครื่องอุปกรณ์อะไรต่าง ๆ แต่มันไม่สามารถจะตอบสนองระบบการศึกษา ความก้าวหน้าทางการศึกษาของสังคมไทยได้เลย เพราะเหตุว่า ไปตอบสนอง ปู่โสมเผ่าทรัพย์ คือเข้าไปในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทุกแห่งไปดูเออะครับ โนนก็ชาพระ นึกก็เสียดพระ นันก็แจนพระ นันฐานพระ นันสิวลึงค์ แล้วมันมีอยู่แค่นี้ ไอ้ที่จะมาให้ความมั่นใจ ความมั่นคงทางชีวิต หรือสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ทางสังคมไทย ทางพัฒนาการทางสังคมไทยมันไม่มี คือเราลงทุนไปโดยเปล่าประโยชน์ ผลออกมาก็คือจะต้องมาจัดอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ นี่ก็คือวิธีคิดแบบพิพิธภัณฑ์ วิธีคิดแบบศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทยที่เต็มไปด้วยเจ๊กปนลาว ก็ต้องมาจัดอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ เพื่อทำให้เป็นสวนสนุก เอารถญี่ปุ่นเข้ามา เอาอะไรเข้ามาสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็ล้วนแต่ไปจากเอา

เจ๊กฮ่องกงมาบ้าง เจ๊กสิงคโปร์มาบ้าง ญี่ปุ่นมาบ้าง ฝรั่งเศสมาบ้าง แต่ไอ้นักท่องเที่ยวไปนี่เข้าไปแล้วไม่รู้จะไปดูอะไร ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านไปดู เอ้าเห็นทำไมพระเสียดขนาด อย่างนี้จะซ่อมได้ไหมนี้ นักโบราณคดีก็บอกว่า อู๊ย สบายมากซ่อมวันเดียวเสร็จ แล้วทำไมไม่ซ่อมเสียดละ ที่นั่นมันจะซ่อมกันทั่วประเทศอยู่แล้ว ความคิดของนักโบราณคดีก็เป็นอย่างนี้ก็ เพราะนี่คือวิธีคิดในการจัดการทางด้านศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย คือมันตอบสนองความต้องการอะไรบางอย่างของตัวเอง และของเจ้าใหญ่ นายโต ตั้งแต่สมัยจอมพล ป. มาแล้ว ซึ่งก็มีประจักษ์พยานหลักฐานที่เห็นชัด ๆ อยู่ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ที่อยุธยา ทำยที่สุดก็มาลงเอากันด้วยว่าทุ่มเทงบประมาณไปที่การทำอุทยานประวัติศาสตร์ แต่โดยที่ไม่เคยที่จะพยายามตั้งใจที่จะศึกษาว่าพื้นฐานทางพัฒนาการทางสังคมไทย ทางประวัติศาสตร์ไทย เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคมในสมัยโบราณว่าทำไมถึงเป็นอย่างนี้ เพื่อที่จะบอกกับคนไทยที่อยู่ในวัฒนธรรมนี้ ประวัติศาสตร์นี้ ได้มีความมั่นใจ ก็คือว่าต้องไปตรวจคนที่อาจารย์สุลักษณ์ ท่านได้บรรยายมาเมื่อความมั่นใจในตัวเองมันไม่เกิดเสียแล้ว มันก็ต้องไปเมด อิน ยู.เอส.เอ. กันตลอด...

...ถ้าความมั่นใจในตัวเอามันไม่เกิดซะแล้ว ผมว่าทำอะไรมันก็จะยากจะให้อีสานเขียวนี้ก็คงยาก นอกจากเขียวอย่างที่ อ.สุลักษณ์ว่าเขียวเครื่องแบบ แต่ถ้าอยากจะให้เขียวอย่างที่โครงการจะให้เขียวแล้ว ก็เขาพูดกันมาตั้งนานแล้วว่า อย่าไปจุดลิกนิก ดินอีสานจุดลิกนิก แล้วดินมันเต็ม ก็หลักฐานทางโบราณคดีมันก็เพียงพอแล้ว ไอ้ Settlement การตั้งถิ่นฐานโบราณเขาก็มีประจักษ์พยานแล้วว่า เขาจุดคูนี่ระดับนิดเดียว ไม่จุดลิกนิกมากเพราะดินมันเต็มเกลือดินเขาว่ามันจะขึ้นหมด เสียกันไปก็พันล้าน ก็หมื่นล้าน แทน

ที่จะตรวจสอบกันก่อน ทำความเข้าใจกับพัฒนาการพื้นฐานของภาคอีสานกันเสียก่อน เช่นเดียวกับกรุงเทพฯ ก็มีมันถล่มถล่มกันหมดแล้ว น้ำมันก็ระบายไม่ได้ มันก็ต้องท่วมกรุงเทพฯ เพราะเราล้มเทคโนโลยีของคนโบราณ ล้มเทคโนโลยีของบรรพบุรุษที่เขาพัฒนาต่อเนื่องกันมา ผมไม่ได้หมายความว่า จะต้องขึ้นไปหาอดีตนะฮะ แต่หมายความว่า เราต้องทำความเข้าใจพื้นฐานทางสังคมของเราเสียก่อน...

พลตรี สุรยุทธ จุลานนท์ ผู้อภิปรายท่านที่สี่ บอกว่าวันนี้มาพูดในฐานะชาวบ้าน ไม่ใช่สี่ขี้นหรือสี่อันใด อย่างไรก็ตาม เมื่อทหารพูดประเด็นที่น่าสนใจก็ไม่พ้นประเด็นเรื่องความมั่นคงและเรื่องบทบาทของทหารอยู่นั่นเอง

คุณสุรยุทธ แสดงความเห็นว่ ในปัญหาความมั่นคง คิดว่า การคุกคามด้านอาวุธจะมีน้อย ทั้งนี้เพราะ โซเวียตมีการปรับแผนนโยบายต่างประเทศ ประมุขคนที่แล้วเน้นการพัฒนากองทัพและอวกาศ แต่ปัจจุบันเน้นเศรษฐกิจ ขณะที่จีนเองก็ได้เปลี่ยนไปก่อนแล้ว อเมริกาก็มีปัญหาเศรษฐกิจ เหมือนยักษ์ที่ล้มไม่ลง ในภูมิภาคอินโดจีน ใน 10 ปีข้างหน้าเวียดนามก็ยังไม่สามารถทำอะไรกับอินโดจีนได้ สภาพเศรษฐกิจของเวียดนามก็แย่ เมื่อสถานการณ์ต่างประเทศ ไม่มีแนวโน้มจะใช้อาวุธ ในส่วนของกองทัพก็พยายามทำตัวให้เล็กลง แต่ทันสมัย ระบบการเกณฑ์ทหารก็จะเปลี่ยนไป

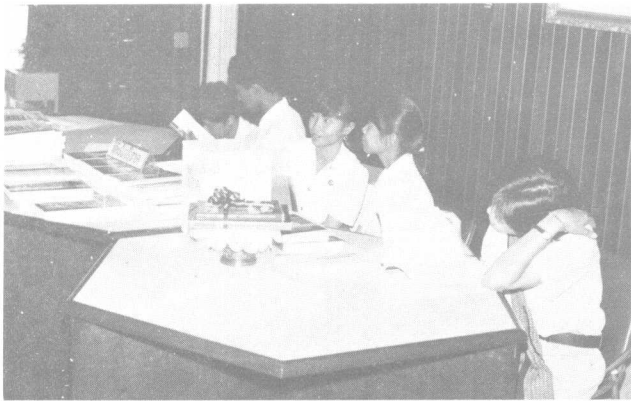
ในเรื่องบทบาทของทหาร คุณสุรยุทธ กล่าวว่

...ที่ อ.สุลักษณ์ พูดว่าทหารจะเข้ามามีบทบาทโดยเฉพาะการแก้ปัญหาอะไรต่าง ๆ ผมมองในด้านตรงข้ามว่าจริง ๆ แล้วทหารเองเมื่อเราจะลดโครงสร้างของเราลงมาแล้ว เราจะพยายามปรับตัวที่จะเข้ากับระบบของสังคมทางด้านพลเรือนมากยิ่งขึ้น มีอยู่ประเด็นเดียวเท่านั้นครับคือว่า หน้าที่และความรับผิดชอบ

ของลูกผู้ชายชาวไทยนี้ ถ้าหากถึงเวลาที่จะต้องสู้ศึกเหนือเสือได้กันจริง ๆ แล้ว ทหารซึ่งเคยอยู่ในสังคมที่แยกออกไปต่างหาก ไปอยู่ในกรม กอง ต่างหากนั้น จะลดภาพของตัวเองลงไป แล้วก็จะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในสังคมปกติ สังคมพลเรือน ในฐานะของกำลังสำรอง หรือคนธรรมดามากยิ่งขึ้น...

คุณธีรยุทธ บุญมี ผู้อภิปรายท่านสุดท้ายบอกว่าวันนี้เตรียมมาพูดในเรื่องสังคมเพราะเห็นว่า มี พลตรี สุรยุทธมาพูดก็อยากให้ฝ่ายทหารพูดด้านการเมืองมาก ๆ หน่อย อย่างไรก็ตาม คุณธีรยุทธก็สรุปความเห็นทางด้านการเมืองอย่างสั้น ๆ ว่า ประชาธิปไตยครั้งใดก็ถึงจุดคอขวดแล้ว ขณะที่ทุกฝ่ายกำลังปรับตัว กำลังคิดกันว่า จะเอาอะไรมาแทน ซึ่งมีความพยายามที่เห็นได้ชัด 2 แนว แนวแรกที่ยกจะทำคือทำอย่างไรจึงจะรวบอำนาจหรือผนวกโครงสร้างอำนาจของสังคมไทยระหว่างอำนาจของข้าราชการประจำโดยเฉพาะกองทัพเข้ากับอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรให้มันเป็นโครงสร้างเดียวกัน แนวที่สอง ก็คือความพยายามที่จะผลักดันให้ระบบการปกครองมันก้าวไปสู่ประชาธิปไตยเต็มใบมากขึ้น ดังนั้น ในอนาคตอันใกล้คิดว่าสิ่งที่ขึ้นมาอยู่บนเวทีของความขัดแย้งก็คือเรื่องแก้ไขรัฐธรรมนูญ ฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องให้แก้ไขเป็นประชาธิปไตยเต็มใบมากขึ้น คือ นายจะต้องมาจาก สส. ลดอำนาจวุฒิสมาชิกลงอีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องให้มีการผนวกโครงสร้างอำนาจ แต่ในอนาคตที่ไกลออกไป คุณธีรยุทธอยากเห็นเหมือนอย่างที่ พลตรี สุรยุทธว่ามาก็คือเห็นการถอนตัวจากการแทรกแซงการเมืองโดยตรงของทหารเพิ่มมากขึ้นค่อย ๆ ถอนออกไปจากการเมือง และบ้านเราได้สร้างระบอบประชาธิปไตยที่มีสมบูรณหรือเต็มใบมากขึ้น

ประเด็นที่คุณธีรยุทธรู้สึกเป็นห่วงมากกว่าเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการเมือง ก็คือเรื่องสังคม เพราะปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่ถูกละเลยมากที่สุด และการแก้ปัญหาสังคมก็มีการพูดกันน้อยมาก การจะแก้ปัญหาสังคมไทย

ก็ต้องศึกษาว่าสังคมไทยแท้ ๆ ลึก ๆ เป็นอย่างไร คนไทยแท้ ๆ ลึก ๆ เป็นอย่างไร โดยจะพิจารณาโดยจำกัดวงแคบ ๆ มาที่กรุงเทพฯ คุณธีรยุทธมองว่าสังคมกรุงเทพฯ มี 2 ชั้น ที่คุณธีรยุทธเรียกว่าพวกที่อยู่ในระบบต่าง ๆ เป็นชีวิตที่มีระเบียบ ชีวิตซึ่งอยู่กับระบบธุรกิจสมัยใหม่ ความเป็นอยู่สมัยใหม่ เทคโนโลยีแบบใหม่ ๆ ประชากรส่วนนี้มีประมาณ 4 ล้านคน และอีกพวกซึ่งมีชีวิตอยู่นอกระบบ (informal sector) ส่วนใหญ่อยู่ในสลัมต่าง ๆ พวกนี้มีประมาณ 2 ล้านคน การที่สังคมมี 2 ชั้นอยู่ด้วยกันตลอดเวลา สิ่งหนึ่งที่พบก็คือต่างฝ่ายต่างโทษกันว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นต้นตอของปัญหาสังคม คนรวย คนที่มีชีวิตในระบบเอิร์ดเอปรีียบ มีชีวิตฟุ้งเฟ้อ มีวัฒนธรรมการบริโภคแบบตะวันตกเป็นที่มาของปัญหาหลาย ๆ อย่าง ในขณะที่คนที่ยากจนก็มีชีวิตอยู่นอกระบบเป็นต้นตอของปัญหาสังคมที่ร้ายแรงหลายอย่าง เป็นที่มาของอาชญากรรม ...สภาพเช่นนี้ทำให้ความเห็นอกเห็นใจกันลดลงไป มันจะเกิดความชาชินในเรื่องซึ่งเป็นเรื่องร้ายแรงกับปัญหาคุณธรรมกับปัญหามนุษยธรรมหลาย ๆ อย่าง และผมคิดว่าเราพบปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นในบ้านเรา เช่น มีหญิงแก่คนหนึ่งมาประท้วงเรื่องที่ดินนานแล้ว แล้วก็ทนไม่ไหวจะเผาตัวเอง ถูกจับไปตั้งข้อหาว่าวางเพลิง ก็เป็นบ้า ผมคิดว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้วมันเสี่ยงประจักษ์จากสังคมน้อยมาก เราพบนักโทษขมขื่นขอมแพ้ นักโทษที่แหกคุกหนีแล้วไม่สำเร็จ ยกมือขอมแพ้แล้วตอนหลังถูกยิงตาย ผมคิดว่าคุณสุรยุทธคงพูดได้เลยว่า ไอ้หลักการที่มาก่อนหลักการประชาธิปไตยเสรีภาพของสังคม หลักการที่ไม่ฆ่าคนที่ขอมแพ้นั้นมันมีมาพันปีแล้ว ตั้งแต่คนรู้จักทำสงคราม ถ้าคนขอมแพ้แล้วไม่ฆ่ากัน มันเป็นหลักยึดแน่นมาเป็นพัน ๆ ปี แต่ในสังคมไทยเกิดขึ้นไม่มีเสียงสะท้อนนะครับ ทุกคนเงียบ เพราะฉะนั้นผมรู้สึกว่าคุณชาชินต่อมนุษยธรรม ความชาชินต่อคุณธรรมมันเกิดขึ้น ผมเป็นห่วง

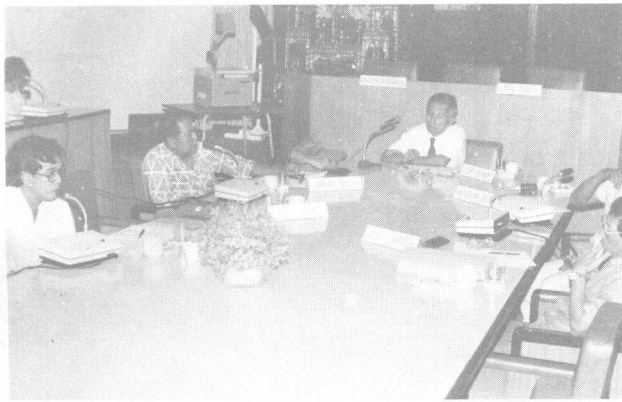
ตรงจุดนี้ค่อนข้างมาก และรู้สึกว่าคุณอยากอาศัยเวทีนี้ในโอกาสนี้ภายใต้บารมีอาจารย์เสนาห์ พูดปัญหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นสักหน่อย บางทีภารกิจของนักสังคมศาสตร์บ้านเราก็คือพยายามพูดถึงปัญหาให้ชัดเจน...

คุณธีรยุทธ ได้ทำการศึกษาชีวิตของคนยากคนจน ซึ่งคุณธีรยุทธเรียกว่าชีวิตนอกระบบนั้น และนำรูปธรรมการใช้ชีวิตของคนเหล่านี้มาเล่าให้ฟังหลายตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็นชีวิตของแม่ค้าขายลาบ ชีวิตของคนกู้ยืมยยะที่ต้องทำงานวันละไม่ต่ำกว่า 15 ชั่วโมง เพื่อให้เห็นว่าทัศนคติที่มองว่าคนเหล่านี้เป็นส่วนเกินซึ่งเป็นปัญหาสังคมนั้น เป็นชีวิตซึ่งไร้วัฒนธรรมนั้น เป็นทัศนคติที่ผิดพลาด ควรจะมองว่าชีวิตนอกระบบเหล่านี้เป็นทางออกเป็นความจำเป็นสำหรับกรุงเทพฯ

ประการแรก คนเหล่านี้เป็นแหล่งป้อนแรงงานราคาถูกให้แก่อุตสาหกรรม ธุรกิจภาคบริการต่าง ๆ ถ้าจะเปรียบไปพวกเขาเป็นเหมือนเสาเข็มของเศรษฐกิจกรุงเทพฯ

ประการที่สอง พวกเขาเป็นเหมือนท้องของคนกรุงเทพฯ พวกที่ได้เงินเดือนสูง ๆ เป็นเพียงคนส่วนน้อย บรรดาพนักงานธนาคาร ธุรกิจใหญ่ ๆ ถ้าไม่มีแผงลอยขายอาหารราคา 10, 8, 6 บาท ก็อยู่ไม่ได้ ธุรกิจหมื่นล้านต้องอาศัยธุรกิจสิบบาทของข้าวแกง

ประการที่สาม ความคิดว่าระเบียบวินัยนำไปสู่ประสิทธิภาพนั้น เป็นเรื่องไม่จริงสำหรับสังคมไทย เหมือนสังคมตะวันตก ซึ่งมักจะมีการเอาข้ออ้างเรื่องความเป็นระเบียบมาจัดหรือขบไล่ชีวิตนอกระบบบ้านเรา ชีวิตของหาบเร่ แผงลอย ชีวิตของแผงหนังสือสนามหลวง คุณธีรยุทธยกตัวอย่างเรื่อง การข้ามถนนของคนไทย คนขับกับผู้ข้ามจะต้องดูท่าทีกัน ซึ่งต่างจากของฝรั่งซึ่งดูแต่ไฟเขียวไฟแดง แต่บ้านเราไม่สามารถที่จะสร้างสะพานลอย ทางม้าลาย ไฟเขียว ไฟแดงได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพกับการทำงานในการข้ามถนนของคนไทยสูงสุด

อีกเรื่องก็คือ เรื่องการซื้อหนังสือพิมพ์หรือพวงมาลัยจากเด็กตามถนน ก็ทำให้มีประสิทธิภาพในการใช้เวลา ดังนั้น จึงไม่อาจมองเรื่องระเบียบ และประสิทธิภาพแบบง่าย ๆ เหมือนอย่างตะวันตกดูมองกัน

ประการที่สี่ หน้าที่อีกอย่างหนึ่งของชีวิตนอกระบบในกรุงเทพฯ ก็คือการเป็นตัวเชื่อมสังคมชนบทกับเมือง คนชนบทสามารถเข้ามาในกรุงเทพฯ เข้าใจเมืองมากขึ้นก็เพราะเส้นทางสังคมอันนี้

คุณธีรยุทธฝากว่าอยากให้ผู้ที่มิอำนาจ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ฝ่ายที่มีภาระหน้าที่ในการแก้ไขปัญหา มองปัญหาด้วยสายตาที่กว้างมากกว่าเดิม มีทัศนะและท่าทีที่ถูกต้องกับปัญหาสังคมบ้านเรา

ก่อนที่จะจบการอภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปรายได้เรียนเชิญอาจารย์เสน่ห์แสดงทัศนะเพิ่มเติม ซึ่งอาจารย์เสน่ห์บอกว่ามีอยู่สองสามประเด็นที่อยากตั้งเป็นข้อสังเกต ไม่มีเจตนาจะให้คำตอบอะไรเป็นขั้นสุดท้าย

ประเด็นแรก คือเรื่องความมั่นคงที่ถูกระงับ พุดถึงว่า การที่กองทัพพยายามด้วยเจตนาที่จะปลดภาระของคนไทยให้น้อยลง พยายามปรับปรุงกองทัพให้ใช้น้อยลง มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น แพงขึ้น ก็หมายความว่ามันอาจมีผลกระทบในทางด้านการเงินของประเทศอย่างมาก แต่อีกประเด็นที่สำคัญกว่าก็คือ ในสงครามเศรษฐกิจปัจจุบัน จะต้องเพิ่มมิติของความมั่นคงในแง่ของการสร้างฐาน ความสามารถของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งได้พูดกันมาแล้ว ครบเท่าที่คนส่วนใหญ่ยังไม่มีการศึกษา ยังไม่รู้เท่าทัน ยังไม่มีวิทยาการที่พึ่งตัวเองได้ ความมั่นคงก็จะยังเป็นปัญหาอยู่ตลอดไป ความสามารถของคนไทยแต่ละคนจะเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างมหาศาลในอนาคต

ประเด็นที่สอง ที่พุดถึงว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้ ผู้นำต้องมีทัศนะที่ถูกต้องนั้น อาจารย์เสน่ห์คิดว่า การที่ผู้นำจะมีทัศนะที่ถูกต้องได้นั้น ไม่ได้อยู่ที่ผู้นำ เข้าวัดเข้าวา มาฟังคุณสุลักษณ์พุด ผู้นำไม่ได้อยู่ในสุญญากาศ อยู่โดดเดี่ยว จะมีผู้นำที่ดีได้นั้น จะต้องมีส่วนที่ดีในขณะเดียวกัน คุณแจก็คืออยู่ที่ประชาชนซึ่งก็กลับไปปัญหาความมั่นคงเช่นเดียวกัน

ประเด็นสุดท้าย คือเรื่องโครงสร้างสังคมสองชั่ว ไม่ได้เกิดเฉพาะกรุงเทพฯ มันทั้งประเทศ รวมทั้งระหว่างประเทศด้วย แบ่งเป็น เหนือได้ จริง ๆ แล้วอยากจะเรียกตรงข้ามกับคุณธีรยุทธด้วยซ้ำว่า กลุ่มคนที่เรียกนอกระบบนั้นเขาอยู่ในระบบ เพราะพื้นฐานของสังคมอยู่ที่นั่น เราหาระบบที่แปลกปลอมเข้ามา เมื่อสร้างช่องว่าง แล้วคนส่วนใหญ่ตามไม่ทัน เราก็บอกว่าเขาอยู่นอกระบบ

ในตอนท้าย อาจารย์พุดถึงประเด็นเรื่องประชาธิปไตยว่า

...ผมอยากพุดประเด็นเรื่องประชาธิปไตยชนิดหนึ่ง เพราะนี่เป็นปัญหาสำคัญมาก ๆ และเรามักจะมองข้ามไป คือเราดูตำราฝรั่งก็บอกว่าประชาธิปไตยมีสภา มีการเลือกตั้ง มีพรรคการเมือง นั่นแหละประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เราจะแก้ไขรัฐธรรมนูญกันเพื่อ

ให้เป็นประชาธิปไตยเต็มใบ ผมว่ายังโง่ก็ยังเป็นไปได้ยากมาก ครบเท่าที่พื้นฐานของประชาชนยังเป็นอย่างนี้ แต่ผมไม่ได้หมายความว่าพื้นฐานเป็นอย่างนี้ก็ต้องอยู่อย่างนี้ตลอดไป แต่อยากจะตั้งประเด็นปัญหาว่าไอ้ที่มันเป็นโครงสร้าง 2 ชั่วอย่างนี้ มันทำให้พัฒนาการของประชาธิปไตย มันค่อนข้างเป็นไปได้โดยยากหรือเกือบเป็นไปได้ เพราะเวลาที่เรารสร้างสถาบันการเมือง มีสภา มีการเลือกตั้ง พอประชาชนเลือกตั้งปั๊บ ผู้นำที่เราเรียกว่าผู้นำนี้ แทนที่จะเป็นผู้นำที่สะท้อนปัญหาของประชาชนขึ้นไป ผู้นำที่ถูกเลือกขึ้นไปถูกดูดเข้าไปอยู่ในอีกระบบหนึ่ง ตรงนี้ผมถึงตั้งข้อสังเกตกับพวก สส.หลายคนว่า เวลาที่คุณคุณกำลังทำให้สถาบันรัฐสภา เกิดช่องว่างกับประชาชน คือเลือกตั้งครั้งหนึ่งไป ก็ไปเล่นกับใครต่อใครที่อยู่ในระดับบนด้วยกัน

สังคมไทยกำลังอยู่ในสังคมของการแปรเปลี่ยน เป็นสังคมที่กำลังมีปัญหาในการสร้างสถาบัน ผมไม่ได้หมายความว่า การสร้างสถาบันเป็นการสร้างทางกายภาพ สร้างตึกรัฐสภา ออกกฎหมายเลือกตั้งแล้วก็จบกัน แต่ผมหมายความว่า เป็นการสร้างสถาบันซึ่งจะต้องสร้างกระบวนการให้ประชาชนมีความสามารถในการรู้เท่าทัน มีการศึกษาที่จะไม่มีช่องว่างกับผู้นำ ประเด็นเวลาเราพุดถึงการเลือกตั้ง เราไปสนใจกับเรื่องการซื้อเสียง การทุจริต ผมคิดว่าเรื่องเล็กมาก ในทัศนะของผม การซื้อเสียงเป็นเพียงประเด็นปลายเหตุ ต้นเหตุของมันอยู่ที่ว่า เพราะสำหรับประชาชนไอ้เงิน 20 บาท 100 บาท มันมีความหมายมากในสภาพทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เพราะฉะนั้นสามประเด็นที่ผมยกขึ้นมาผมเชื่อว่ามันชี้ไปที่ว่า คำตอบของปัญหาจริง ๆ มันอยู่ที่พื้นฐานของประชาชน ที่ผมเน้นตรงนี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าจริงอยู่การแก้ไขในเรื่องการทหาร การแก้ไขในระดับผู้นำ การแก้ไขในระดับของการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วนเดียวของปัญหา ปัญหาที่รากฐานจริง ๆ ผมคิดว่า คำตอบอยู่ที่นี้ ด้วยเหตุนี้ ผมคิดว่าที่คุณสุลักษณ์พุดถึงว่าอยากให้กลับไปหาประชาชน ไม่ใช่เพราะว่าเป็นอุดมการณ์อะไรสวยหรู อย่างที่เราพุดลอย ๆ แต่ผมคิดว่ามันมีความหมายอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมเกิดความมั่นคงที่สมบูรณ์ขึ้น ผู้นำที่ดีขึ้น สถาบันการเมืองก็สามารถทำงานชนิดที่เรียกว่าสามารถสะท้อนปัญหาของชนส่วนใหญ่ และก็สามารถที่จะผลักดันให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย...

สุดใจ ชารชาราทอง
5 สิงหาคม 2530

ชื่อเรื่อง : **ประวัติศาสตร์อีสาน**

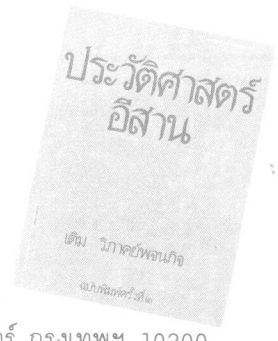
ผู้แต่ง : เดิม วิชาคย์พจนกิจ

ผู้จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ร่วมกับ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ผู้จัดจำหน่าย : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารอเนกประสงค์ ชั้นล่าง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 ราคาเล่มละ 160.-

หนังสือเล่มนี้เกิดจากความวิริยะอุตสาหะของผู้เขียนในการค้นคว้า รวบรวม เรียบเรียงขึ้นมาเป็นเวลากว่า 20 ปี โดยอาศัยบันทึกของพระวิชาคย์พจนกิจ ซึ่งเป็นบิดาของผู้เขียนประกอบในการเขียนอยู่มาก

นิธิ เอียวศรีวงศ์ แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้เรียบเรียงพิมพ์ ได้กล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ในคราวฉบับพิมพ์ครั้งแรกว่า "...ผู้เรียบเรียงพิมพ์ยังไม่เคยเห็นเล่มใด ที่ให้ข้อมูลของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือละเอียดลออเท่าเล่มนี้มาก่อน และถ้าเราต้องการเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยให้กว้างกว่าที่เรามีความรู้อยู่ในปัจจุบัน การละเลยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเสียสิ้นเชิงอย่างที่เป็นอยู่ขณะนี้จะไม่ทำให้เราประสบความสำเร็จได้เลย นักเรียนประวัติศาสตร์ไทยไม่ว่าจะสนใจภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือไม่ ประวัติศาสตร์อีสานของคุณเดิม วิชาคย์พจนกิจ จะช่วยทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ไทยได้ดีขึ้นเป็นอย่างมาก ถ้าท่านอ่านโดยใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองให้มากกว่าอ่านเพื่อความสนุก..."

หนังสือแบ่งออกเป็น 5 ภาค ประกอบด้วย ประวัติของเมืองต่าง ๆ ในลุ่มน้ำมูลตอนต้น ลุ่มน้ำมูลตอนล่าง ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำโขง การปกครองและการปฏิรูปการปกครองมณฑลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ยังมีภาคผนวกและดรรชนีประกอบอีกด้วย

มูลนิธิโครงการตำราฯ (ต่อจากหน้า 1)

6. ชุดประวัติศาสตร์ไทย

หนังสือชุดนี้ต้องการส่งเสริมให้มีการเขียนประวัติศาสตร์ไทยขึ้นจากความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาพรมแดนแห่งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยได้ขยายออกไปเป็นอันมาก จึงสมควรที่จะประมวลความรู้เหล่านั้นมาเขียนเป็นตำราที่ทันสมัย

7. ชุดเศรษฐกิจการเมืองไทย

จะเป็นการศึกษาเมืองไทยทั้งในด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์และโครงสร้างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

8. ชุดวรรณกรรมไทย

หนังสือชุดนี้จะแยกออกเป็น 2 โครงการย่อย โครงการแรกเป็นการศึกษาชีวิตและผลงานของนักเขียนไทย ส่วนโครงการที่สองนั้นเป็นการคัดเลือกนวนิยาย และเรื่องสั้นที่ดีเด่นในอดีตเพื่อนำมาตีพิมพ์ใหม่

เราคิดว่าหลังจากที่เราได้บุกเบิกแปลหนังสือตำราเล่มสำคัญ ๆ จำนวนไม่น้อยมานับสิบปีแล้วนั้น ยุคของการแปลคงจะค่อย ๆ น้อยลงไปแล้ว เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือชุดนี้จะเป็นการบุกเบิกการสร้างหนังสือวิชาการที่มีคุณภาพขึ้นมาเองจากพรมแดนความรู้ทั้งจากของชาวต่างประเทศและคนไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ●

เจ้าของ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ บางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 โทร. 424-5768

ผู้จัดทำ สุดใจ ธารธาราทอง และเกรียงศักดิ์ เศรษฐพัฒน์นิช